I. évf. 1925. jan. 1. 2. sz.

LELKI PÁSZTOR

MAGYARHONI EVANGÉLIKUS GYAKORLATI HAVI FOLYÓIRAT

Több érdemes lelkész közreműködésével,

szerkeszti és kiadja:

VÉRTESI ZOLTÁN

magyarbólyi ev. lelkész.

TARTALOM.

Ujévi ének. Vegyeskarra: **Kárpáti Sándortól.**
Egyházi ritmikus ének. Négyhangra, a svájci énekeskönyvből.
Templomi előfohászok. Óév-estén, vizkeresztkor. **Imreh S.-tól.**
Óévesti egyházi beszéd. Zsolt. 90, 9—15. **Gyurátz Ferenc** ny. ev. püspök.
Ujévi egyházi beszéd. Zsolt. 39, 13. **Gyurátz Ferenc** ny. ev. püspök.
Vizkereszti beszéd. Máté 2, 1—12. **Vértesi Zoltán**
Vizker. u. 2. v. beszéd. Ján. 2, 1—11. **Ziethe u. V. Z.**
Esketési beszéd (Vegyesházasok). Fil. 2, 2. **Imreh Samu** bajai ev. lelkész.
Esketési beszédvázlatok. Máté 28, 20; Zsolt. 103, 1—2; Máté 26, 41. **V. Z.**
Halotti beszéd tanuló temetésénél I. Sám. 3, 18. **Imreh S.**
Képek s idézetek a magyar szentiráshoz. **V**
Reggeli levél, a magyarositásról. Irta: **Predikátor.**
Törvények, rendeletek. Irodalom és müvészet. (Az evangélikus magyar egyházi ének irodalmáról. A „Térj magadhoz drága Sion" eredetéről).
Kérdések, feleletek. (A tanitói nyugdij befizetéséről) Szerk. üzenetek. Hirdetések.

Szerkesztőség és kiadóhivatal MAGYARBÓLY, Baranya-m. | Előfizetési ár: egy hóra 1 1/2, egész évre 18 aranykorona.

E SZÁM ÁRA 30.000 KORONA.

Alapittatott 1910-ben.

FITTLER SÁNDOR

orgona, orgonasip és harmonium készitő vállalata modern gépekkel, villanyerőre berendezve.

Pesterzsébet, Határ-ut 20.

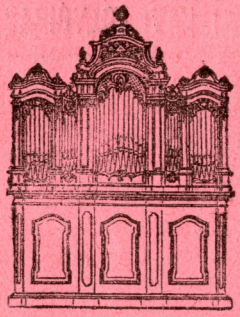

Készit

elsőrangu modern gépezetes és légnyomásu, tartós, nemeshangu

UJ ORGONÁKAT

művészi kivitelben
Európai és amerikai rendszerü

HARMONIUMOKAT

Hadicélokra elrekvirált és egyéb

ORGONASIPOK

speciális készitése és szállitása.
vállalja régi orgonák légnyomásu rendszerre való átalakitását, kibővitését, javitását, tisztitását és szakszerü ujra hangolását, valamint orgonák évi jókarban tartását.

Villamos fujtató berendezések készitése. — Minden munkáért jótállást vállalok. — Felvilágositással, tervezettel és költségvetéssel készséggel szolgálok. — Munkám szakszerü és pontos végzéséről számos egyház elismerő- és köszönőlevele tanuskodik.

I. Előfohászok, énekek, imák, versek.

Újévi ének.

Vegyeskarra.

Kissé élénken. *Kárpáti Sándor.*

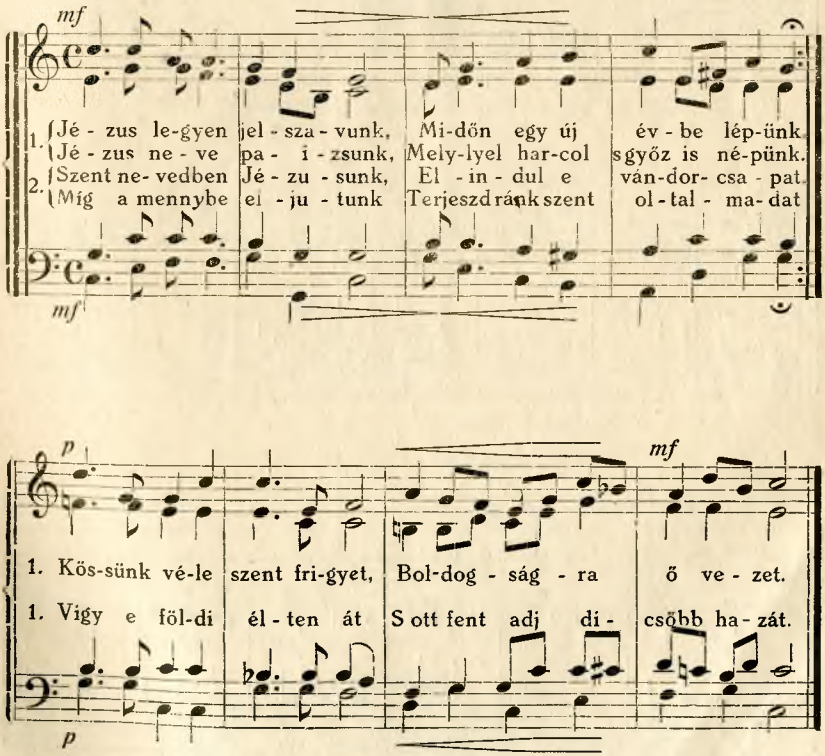

(Szöveg: *Schmolk u. Zábrák D.)*

Egyházi ének.

(Ez élénkebb ritmusu, svájci énekeskönyvből vett éneket, ugy a magyar, mint a német nyelvü gyülekezetek istentiszteleténél bevezetésre melegen ajánljuk. *„Ki dolgát csak Istenre bizza“* szövegeire alkalmazható.)

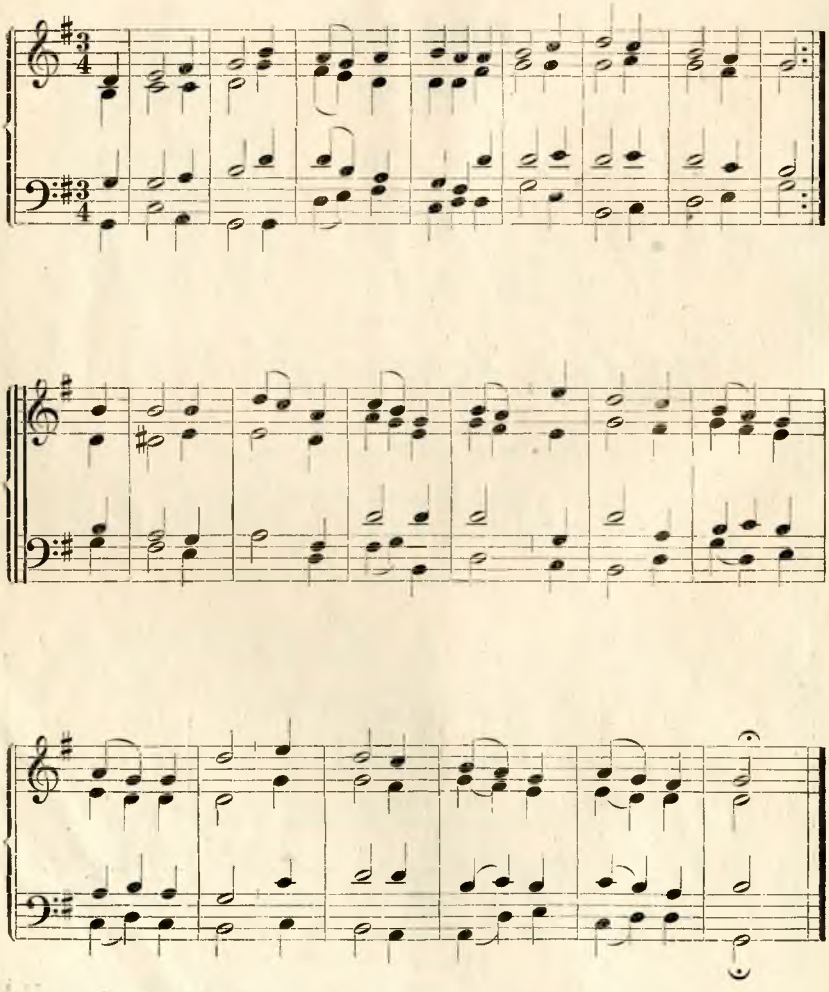

Évfordulókor.

„Uram, te voltál nékünk hajlékunk nemzedékről nemzedékre! Mindenekelőtte hegyek lettek és föld és világ formáltaték, öröktőlfogva mindörökké te vagy Isten." Zzolt. 90, 1—2.

*

„Ime én ti veletek vagyok minden napon, mind e világ végezetéig." Mát. 28, 20.

*

„Az Ur az én világosságom és üdvösségem: Kitól féljek? Az Ur az én életemnek erőssége: Kitől remegjek?" Zsolt. 27, 1.

*

„Jézus Krisztus tegnap és ma és örökké ugyanaz." Zsid. 13, 8.

*

„Akik az Urban biznak, erejük megujul, szárnyra kelnek, mint a saskeselyük, futnak és nem lankadnak meg, járnak és nem fáradnak el!" Ezs. 40, 31.

Óéveste.
I. Kor. 7, 29.

Sebes szárnyon rohan éltünk,
Mulandóság tengerébe,
Egyik nap a másik után,
Tünik el a semmiségbe.

És mi gyarló bus vándorok,
Alig érünk a célhoz,
Éltünk napja nagy hirtelen,
Hamarosan leáldoz.

Örök Isten, adjad nekünk,
Rövid időnk, hogy okosan
Használhassuk fel a földön,
S távozhassunk majd boldogan.
(Imreh Samu.)

Vizkeresztkor. (Missiókor.)

„Decsérjétek az Urat mind ti pogányok; migasztalják őt mind a népek! Mert nagy az ő kegyelmessége mihozzánk és az Urnak igazsága megmarad mindörökké." Zsolt. 117, 1—2.

*

„Kelj fel, világosodjál, mert eljött világosságod és az Ur dicsősége rajtad feltámadt!" stb. Ezs. 60, 1—2.

Vizkereszti fohász.
Ezs. 60, 1—6.

Óh örök nagy Isten, végtelen kegyelmed,
Nem hagyod elveszni sötétben gyermeked,
Szétküldöd napodat mind az egész földre,
S járnak az emberek megtérve örömbe'. Amen.
(Imreh Samu.)

Igaz vallásosság.

Róm. 12, 6—17.

Add óh Isten, mig itt e földön élek,
Lakozzék énbennem, vallásos jó lélek,
Hiven végezzem el, mindenféle dolgom,
Bármerre járok is, a földi nagy uton.

Szerető jó szivvel, ruházz fel engemet,
Ha vihar közelget, találjak menhelyet;
Engedd, hogy hű legyek, adj a jóra erőt,
S vallást tegyek rólad, minden ember előtt.

(Imreh Samu.)

II. Egyházi beszédek s irásmagyarázatok.

Az év utolsó estélyén.

Zsolt. 90, 9—15.

K. H! Egy hadihajó, melyen több száz katona volt Afrika szirtes partvidékén sziklába ütődve rést kapott és sülyedni kezdett. A parancsnok felismerte az elhárithatlan vészt, s mig a hajó harangja, az ütődéstől mozgásba hozva, búsan kongott mintegy temetésre; ő gyors rendelettel a mentőcsónakokra helyezteti a nőket s gyermekeket; s mig azok a part felé indulnak: összegyüjti a fedélzeten vitézeit s igy szól: „Fiaim! még néhány perc s összecsap hajónk felett az ár, s innét már nem hazánk, de az Isten itélőszéke vár. Boruljatok térdre, szenteljük meg buzgó imával az utolsó órát." A szivből fakadt fohász után rendben feláll ismét a csapat: s megzendül az ajkakon a szent dal, mellyel a kikötőből egykor elindultak: *„Jézust el nem bocsátom, mig a földön tart életem: ő az én bizodalmam, neki ajánlom mindenem . . ."* A habok emelkedtek, az ének zengett. Még egy perc, — most sincs félelem, egy jajszó . . . a hullámok árjában Isten dicsőités között merült el a hajó.

Testvérek az Urban! Ezen év is, mely minket eddig hozott, egy hajó s most egy másikba ütközve a mult tengerén eltünik. Számosan, kik velünk együtt szállottak reája: hiányzanak sorainkból; ők a haló évvel végbucsut vettek tőlünk. Nekünk menedékünk volt mint mentő csónak a gondviselés. De nem fordulunk el mi sem érzéketlenül a tört hajótól, melynek utoló deszkaszála e mai estével merül el. Meghallgatjuk a mult intő szavát s a tőle vett tanuság lesz iránymutatónk a jövendő felé.

Ezért gyültünk a templomba! Itt a közös buzgóságtól ihle-

tett lélek az örökkévalóság hitével fogadja a mulandóság hullámcsapásait. Itt a vallás megszenteli az érző szív örömét, bánatát s együtt emeli a háladást és a jajfohászt a mennyei Atyához, ki szeret akkor is, ha fenyit, kinek kezében üdvösségre nevelő eszköz még a szenvedés is. E szent helyen bucsuzunk el méltóan a mult esztendőtől, itt keressük a jövő zálogát: a reményt.

*

A természet egy nagy könyv, benne a változások, a levelek, melyekre a Mindenható keze irt elénk oktatást. Az ősz a halál hatalmát hirdeti, a tavasz feltámadásról, uj életről beszél. Tanit a bölcs; mellette a boldog szülő ajkán az öröm s remény dala fakad; némán bár, mégis érthetően szól a temető, és a hozzá közelgőnek szivében sóhajt tördel, szemében könnyüt rezegtet. De ugyanez békiti ki a földi vándort a viharos élettel, — midőn igy biztatja: Itt vár a csendes nyugalom, itt nincs bánat, nincs fájdalom. Sirparton a harc megszakad, tul rajt a mennyország fogad. Temető a mult is, benn az évek mind megannyi sirok. Bár ezeknek is nincsen beszédük; mégis meghallattatik az ő szavuk. Térjünk oda: *álljunk meg e letünt esztendőnek sirja felett.*

Ez arra int,

I. *Hogy gyarlóságunk érzetében keressük az irgalomnak Atyját.*
II. *Váltsunk békejobbot vándortársainkkal.*
III. *Bizzuk utainkat a bölcs, jó Istenre.*

I.

Az emlékezet egy év sirján mindenekelőtt arra hiv, hogy *gyarlóságunk érzetében, keressük az irgalom Atyját.*

„Annakokáért minden mi napjaink elmulnak..." A koronás zsoltáriró, bár fejedelmi trónon ül, s parancsszavát milliók fogadják, napjai fogytában gyöngesége bizonyságát látja. Magába száll a mulandóság hatalmától ostromolva, s igy imádja buzgón, lelki alázattal a mindeneknek Urát.

K. H! Nekünk is a felettünk elreppenő évek, — minél számosabbak, — annál érthetőbben hirdetik erőtlenségünket. Földi éltünk az időhöz van kötve, ez pedig sietve rohan tovább, mint a gyors folyam, melyet feltartóztatni nem lehet. Az emberi erő csak mint gyönge csónak küzd az enyészet csapkodó árjával; egyik itt, másik ott merül el. Ez rövidebb, az hosszabb utat végez, de utoljára is az ifju és a vén, szegény, boldog a fejedelem és a jobbágy találkoznak, osztoznak a közös sorsban, melynek neve *halál*. Ez amaz ellenség, kivel szemben tehetetlen minden emberi erő, tudomány, ki lankadatlan forgatja az élők közt irtó fegyverét. Nyissuk fel az emlékezet könyvét: hány ismerős, rokon hiányzik körünkből, akiket meglátogatni temetőbe járunk? Hány családból vitt áldozatot magával a

sirba ezen év is? — itt házastársat, ott testvért, itt szülő kebléről a zsenge magzatot, ott gyermek mellől a feledhetlen szülőt! És mig az elhunytak emlékén merengünk, a bucsuzó esztendő: éltünknek egy része komolyan int: „te is a halandók utján jársz, reád is számot tart a sir!" Minden baj, amely ér, az enyészet kezének egy-egy ütése lelkünk porsátorának falán. Minden elmult óra egy-egy hulló levél életünk fájáról; vándorutunk az örömvirágok, s bútövisek között csak egy célhoz: a halálhoz vezet. Bizonyára „minden test olyan mint a fű, és minden dicsősége, mint a fünek virága". Midőn igy a változások hatalma által ragadtatva beismerjük öngyöngeségünket: akkor kel fel lelkünkben a vágy a megtartó után. Megértjük az Urnak szavát: „Jöjjetek énhozzám." Oda menünk a hit karján; őt imádjuk, ő hozzá ragaszkodunk, és ő igy vigasztal: *„Bizzál a te hited megtart tégedet."* Azonban midőn az Urhoz járulunk, meg kell értenünk az irás intő szavát: *„Az Isten a kevélyeknek ellenük áll, de az alázatosaknak megadja az ő kegyelmét."* Isten előtt alázatosság, a léleknek mélto öltönye. Midőn neki áldozatot mutatunk be: törödelemmel kell leborulnunk, hogy irgalmára méltók lehessünk.

A sáfár az év végén rendbe szedi számadó könyvét, jól tudván, hogy a hibátlan számadás, a legjobb bizonyiték buzgalma és hűsége mellett. Mindnyájan sáfárok vagyunk, a mi Urunk Istenünknek szolgálatában. Mikor egy esztendőt temet, kell, hogy magába szálljon kiki s megértse az idő intését: minden óra közelebb visz a halálhoz s az igaz biró itélőszékéhez. *Rendben van-e számadásod?* Kérdezd meg az év elmult napjait, mikép tanuskodnak azok melletted? Nem tévedtél-e soha gondolatban, szóban, tettben? Nem kisértett-e most az önhittség, majd a kishitüség? Nem feledted-e könnyen a föld mellett az eget? Nem váltotta-e fel soha ajkadon az imát zugolódás, vagy szidalom? A Mindentudó, ki előtt a setétség is világosság, benned csak szentséget, tökéletességet talál-e? Óh, mindnyájunknak be kell vallanunk, hogy az önvizsgálat gyarlóságunkat tárja elénk, s „ha azt mondjuk, hogy bününk nincsen, magunkat csaljuk meg, és igazság nincsen mibennünk!" Azért hibáinknak tudatában alázattal esdekelünk a seregek Urához: „légy irgalmas nekünk!" De a keresztyénnek, midőn töredelemmel közeledik az Istenhez, egyszersmind ugy kell fohászkodnia: „kisebb vagyok Uram minden jótetteidnél, miket velem tettél!" A tőlünk megváló esztendő itthagyja a Mindenható gondoskodásának áldott jeleit. Sulyos aggodalmak kiséretében kezdtük meg ez évet, melyre elődje örökségül az inséget hagyta. Sivár napokkal fenyegetett a tavasz. De jóra forditott az Ur mindent; megjött annak idején az éltető eső, az üditő harmat, s nyomában nem hiában reménylett, fáradott a munkás; meglelte verejtékének jutalmát a hegyen s a völgyön, a kertben, a mezőn. Most az év végén, távolabb mint volt kezdetén a gyötrő

inség a szegény hajléktól is. *„A föld megadta az ő gyümölcsét: áldott az Ur a mi Istenünk!"* Ő volt gondviselőnk, nekünk s kedveseinknek kik most velünk ünnepelnek. Ő őrködött gyülekezetünkben, ápolta a hitbuzgóságot, megvédte városunkat, határait sulyos csapásoktól. Megőrizte hazánkban a békességet, háboritlan munkálkodhatott minden osztály a kötelességnek mezején. Istené a hatalom; mindezért Istené legyen a dicsőség.

II.

Egy évnek sirjától még ezen intést is visszük el: *váltsatok békejobbot utitársaitoktól a bujdosás mezején.*

A zsoltáriró a mulandóság gondolatától meghatva, igy fohászkodik: „Uram, tanits minket, hogy tudhassuk a mi napjaink számát és járhassunk bölcs szivvel." Szeme előtt akarja tartani mindig azon igazságot, hogy a földi élet rövid, s erőt kér a Jehovától ennek jó használatára, hogy nyugodt lélekkel adhasson napjairól számot.

Mi is ugy óhatjuk végezni kimért pályánkat, hogy áldást mondhasson reá ég s a föld, de ezen óhajunk csak akkor teljesül, ha az istenfélelem mellett hű kisérőnk a *felebaráti szeretet.* Az Isten e legfőbb törvényének betöltése nélkül nincs nemes lélek, nincs bölcseség, nincs igaz öröm. A szeretetben Isten képét mutatja magán az ember; ez tartja ébren keblében a mások iránti kötelességnek érzetét, ezzel boldogithatja a reábizottakat. A szeretet nem gondol gonoszt, nem cselekszik éktelenül, mindenkit eltür, mindeneket jóváteszen. Hol ez füzi össze a sziveket: ott a ház az áldott békesség hajléka, ott nem hullatja házastárs a keserü csalódás könnyüit, ott nincs rossz tesztvér, ott háladatos gyermek magasztalja az Istent az elaggott szülő. Hol ez hiányzik, ott a viszály fergetege dul: ott a siralom tanyája.

Itt egy évnek határpontján, kérdezze meg mindegyikünk lelkiismeretét: mikép tölté be tisztét, *hozzátartozói* iránt? Áldás, vagy átok volt-e családjára nézve? Édesitette, vagy keseritette-e házastársának, testvéreinek, szülőinek éltét? Épitette-e szelidséggel, béketüréssel házában, avagy rombolta gonosz indulattal a béke oltárát? Volt-e jó atyafi, ki örül az örülővel és sir a siróval, vagy pedig szivtelen önző, ki megcsalja saját vérét is? Az igazságnak, szeretetnek szavára hallgatott-e, könyörülve a nyomorulton, nem irigyelve a gazdagot, vagy pedig a gyülölség, haragnak rabja volt, kinek tettei bosszuért kiáltnak az égre! Istent imádni jöttünk ez órán a templomba: emlékezzünk az evangéliomi intésre: *„Ha a te ajándékodat az oltárra viszed s eszedbe jut, hogy a te atyádfiának panasza vagyon ellened: menj, békülj meg vele, amig uton vagy s ugy vidd meg a te áldozatodat . . ."* Családunk tagjaival, felebarátainkkal utitársak vagyunk a mulandóság határai között. Ki tudja, hogy az uj év melyiknek lesz közülünk egyszersmind

utolsó? Azokkal, kik előttünk mennek el, s azokkal kik utánunk jönnek, találkozunk, Isten szine előtt. Becsüljük meg a kegyelem idejét: ha volt félreértés házunkban, rokonságunkban, felebarátunkkal béküljünk ki velük, amig uton vagyunk. Bármikor kelljen megválnunk a földtől: hogyjuk itt a szerető, jó szivnek emlékét, ugy sem találunk vádolókra az itélet óráján. „Az embernek haragja nem cselekszi Isten akaratját." Ne muljék el haragtartásban az esztendő... A sértés, a szemrehányás, bosszu, legyen ez évvel sirba temetve. Nyujtsatok egymásnak jobbkezet; kik ellenfelek valátok: bocsássatok meg egymásnak, kisérjenek át minden házat, rokonságot a békesség és szeretet angyalai az ujévre. Ily érzelemmel megáldva lesz az imádság órája, s itt a buzgóságban, szeretetben egybeforrt szivek lelki örömmel rebeghetik: „Siessen el időnk, e remény támogat: kitől jön az áldás; az Ur velünk marad."

III.

Az elmult év sirjától végül e biztatást visszük el: *Bizzuk az Urra minden utunkat.*

„Tölts bé minket a te jóvoltoddal, — fohászkodik a zsoltáriró, — *vidámits meg minket a mi nyomoruságaink napjai után"*... Az Urra támaszkodik: abban vagyon bizodalma, kinek karja meg nem rövidül. A multban mi is öngyengeségünket látjuk és az Urnak hatalmát: Ő volt *„nekünk hajlékunk minden időben"*. Ő életünk alkotója, neki vagyunk adósok e drága kincsekért, az erő s egészségért, ő tartott meg minket családunknak, családunkkat nekünk. Ő adta nekünk szent Fiának evangeliomában a lelki épülésnek, kiapadhatatlan kutfejét. Ha gyöngék valánk, erősitett a hit által, felemelt ha elestünk, megbocsátott ha tévedtünk, megvidámitott az eszendők után, amikben láttunk gonoszt. Az ő kezébe tesszük le tovább is sorsunkat. Ő szeret s ha hivei maradunk megáld bennünket. Eddig elsegitett: atyai védelmét nem vonja meg ezután sem tőlünk; és ha *Ő velünk, ki lehet ellenünk?*

Igy az élet gondjaival kiengesztelődve zárjuk be az évet. Az Ur a mi erősségünk, a mi szivünknek kősziklája és a mi reménységünk mindörökké. E hitben legyen megszentelve a mi kimenetelünk az óévből, bemenetelünk az ujesztendőbe a mi Urunk Jézus Krisztus által. Amen!

Gyurátz Ferenc ny. ev. püspök.

Ujév napján.

Zsolt. 39, 13.

K. H! A tegnapi nappal ismét egy év — életünk egy szaka — merült el végkép a multnak tengerében és mint tört hajóról az utas a közel szigetre, a tőlünk eltünt évről mi is e mai reggellel egy uj évre keltünk át. Mig a multtól sóhajtva bucsu-

zunk, remény s félelemmel tekintünk a kétes jövő elé. Az óév egy már nyitott, átlapozott, az uj egy még bezárt könyv. Mit rejt számunkra magában, nem tudjuk!? Vajjon az Urnak áldást osztogató kezét, vagy pedig sujtoló ostorát ismerteti-e meg velünk; — lesznek-e lapjain boldog napok, melyek „éneklésnek és szabadulásnak szavát" keltik hajlékunkban s igy intenek a zsoltáriróval: „Örvendjünk és vigadjunk ezen" ... avagy gyászt hirdetnek, amelynek terhe alatt fájdalommal hangoztatjuk Naomi panaszát: „Nagy keserüséggel látogatott meg a Mindenható engem!" Vajjon kedvező tavaszt, áldott nyárt hoz-e, amely a munkás nyomán a bőség szaruját nyitja meg, s messze űzi a gunyhótól is ama pántos férfiut: az inséget; vagy pedig zord időkre virraszt, melyek letarolják a reményt, a várt kalász helyett csak tövist, bogácskórót hagynak hátra s nyomukban sirva kérdi sok szülő éhező gyermekei felett: „hol vegyünk kenyeret, hogy ezek egyenek!" Megmarad-e hazánk egén a békesség napja, avagy öldöklő háboru viharában huny el: mindezt itt az év küszöbén hasztalan kérdezzük. A jövendő néma, mint a kőszobor. Itt, két esztendő határpontján állva be kell vallanunk, hogy mind a multnak viszontagságai, mind a jövőnek aggodalmai csak gyöngeségünket mutatják, s arra utalnak, hogy — mig itt küzdünk, reménylünk, — forduljunk hitünkkel a hatalom s szeretet kutfejéhez. Istenhez, kitől alászáll minden jó adomány. Legyen utmutatóul annak szent akaratja, ugy nyugodtan indulhatunk tovább.

*

A mulandóságnak élénk hirdetője az évváltozás, midőn az egyik esztendő sirjától int tovább bennünket a másik. Mint visszhang kél ajkunkon az irás szava: „Jövevények vagyunk, nincsen itten nekünk maradandó városunk, hanem az eljövendőt keressük." Ezen igazság, mig egyrészről megaláz, másrészről üdvös tanulságokat foglal magában; boldog ki ezeket szivére véve kezdi meg az évet.

Az élet vándorut.

E tudat igy int:

I. *Gondold meg, hova viszen ez ut.*
II. *Az Isten mindig szemed előtt és szivedben legyen.*
III. *Becsüld meg az uti társaságot.*

I.

Gondold meg, hova visz az élet vándor utja!

„... Uram én Te előtted csak jövevény vagyok és zsellér, mint voltak az én atyáim!" E vallomás annál figyelemre méltóbb, mert fejedelmi trónról hangzik el. Dávid hatalmas király volt, ki vitéz seregei élén diadallal verte vissza az ellenséget a hon határiról, de im nincs fegyvere ama láthatatlan ellenség: az idő ellen, mely — amig gyorsan elreppen, — elraga-

dozza az embernek drága kincseit: az ifjuságot, az erőt, a reményt. Milliók hajolnak meg parancsára, hódolattal ismerik el benne urokat és ő mégis a magábaszállás óráján igy fohászkodik: „Jövevény vagyok és zsellér!" érzi, hogy az élet utja, melyre születésével lépett, feltarthatlan viszi az embert, legyen bár uralkodó, avagy jobbágy, hordjon királyi pálcát, vagy koldusbotot, amaz ismeretlen világ: a jövendő felé. Porba hull a Jehova előtt, kinek keze fedezi a multat, kinek szemei belátják a jövőt, s ki az innét távozó halandót magához számadásra várja.

Jövevények vagyunk. Egyik év — mint hullám a csónakot — a másiknak adja át éltüket s mindenik távolabb ragad a parttal, a bölcsőtől. Életünk egy szaká teltemettük s most egy ujba lépünk. Igaz, kérdhetné valaki, vajjon mi uj vagyon az uj évben? Nincs-e itt a régi gond, mely mint sötét árny kisért a multban! Nem nyomja-e a régi gyász a bánatos lelket? Elűzte-e az uj esztendő az ó által itthagyott szükséget a szegény gunyhókból! Levette-e a betegről a szenvedésnek régóta hordozott láncait? Nincs-e mindenütt az életben ugyanaz a küzdés, baj, ugyanaz a seb a sziven, a panasz az ajkon — mi eddig kisért s vádolá a nyomoruság völgyét! Vajjon mi ujult meg tehát? Testvérek az Urban! A gond, baj bizonnyal régibb lakósok a földön, mint mi vagyunk, s csak a küzdés ezekkel ujul meg az egyén életében, ezek sulya alatt fejlődünk, s azután hanyatlunk. A napok s évek ugyan mint láncszemek füződnek szorosan egymáshoz, de eltagadhatatlanul mindegyik előbbre vonz a végső cél felé. Az idő, — amelynek forgását jelzik a napok, évek — és a baj azon malomkövek, melyek között elporlik az élet. Hol vannak azok, akik előtted hordozták itt a nap hévségét, terhét, s hullaták itt sokszor a verejtéket, könynyüt? Hol vannak számosan jó barátid, rokonaid közül, kiket ugy szerettél s most szivedben a megilletődés sóhajával emlegetsz! Gondold meg; te is azon uton jársz, amelyen azokkal, az idők szárnyán szembe jött a halál. Légy boldog, vagy boldogtalan, gazdag avagy szegény, fiatal vagy öreg, — csak jövevény vagy, vándor a minden halandóknak utján, — odafüzve az idő láncszemeihez, melyek ellenállhatatlanul sodornak közelebb a sirhoz.

Vannak, kik most egy éve itt ünnepeltek a templomban, otthon együtt örültek, aggódtak az övéikkel és most lenn a fagyos földben pihennek. Jövevények voltak, elköltöztek a szállásról, melyet a halandó vádornak ád e világ, felcserélték azzal, melyet az innét távozónak a halál jelöl ki. Az enyészet minden évben beszedi az élettől adóját, s most itt, majd ott hajtja végre a Mindenható ezen itéletét az emberen: „porból vétettél, porrá kell lenned ismét". Korábban avagy később, de le kell rónunk mindnyájunknak amaz utolsó tartozást: a halált, és lehet, hogy egyikünket, másikunkat ezen most együtt megkez-

dett évnek utolsó estéje már nem itt a templomban, hanem künn a temetőben éri. Jövevények vagyunk itt alant; zsellérek, kik amint átvettük elődeinktől a szállást, át is kell engednünk az utánunk jövőnek. Bujdosunk a földi tereken, s testünkre nézve a véghatár a sir.

De K. H! nemcsak testből állunk; bennünk mint romlatag sátorban égi szikra: a *lélek* lakozik. Ezt nem a föld adta, ép azért a koporsó be sem fogadhatja. Ez a halál révéről, a sirpartról tovább száll, és bárhol legyen amaz ismeretlen tulvilág, amely várja, ott lesz bizonnyal a Mindenható Isten. Hova is mennénk az ő lelke elől s az ő arca elől hová futnánk? Kell lenni — mondja hitünk — egy uj világnak, hol az ember a tökéletesbülést folytatja, hol teljes az igazság uralma, hol nincs gonoszság, hová nem csapkod fel a szenvedés hulláma. Oda tér a lélek, ott fogadja őt az igaz biró, ki a talentomokat kiosztja, ki lát és hall mindent, s ki megfizet mindennek az ő cselekedete szerint. E gondolat kisérjen ember ez éveken át utaidon: „mindnyájunknak meg kell jelennünk a Krisztusnak itélőszékénél".

II.

Az Isten mindig szemed előtt és szivedben legyen.

A zsoltáriró igy fohászkodik: *„Uram figyelmezzél az én könyörgésemre és az én kiáltásomra ne vesztegelj."* Szive a biborpalást alatt is Isten félelmével dobog s lelke a szorongattatás napjaiban a Jehovához kiált, mert jól tudja már, hogy az ember csak ugy győzhet a kisértőn, ugy lel keserüségében vigasztalást, ugy gondolhat nyugodtan a jövőre, halálra, ha vele van az Isten.

K. H! A régi görögök csábitó szirénekről regéltek, kik a tengerből kiemelkedve bájos dalaikkal magukhoz édesgeték a hajósokat, és azokat, kik reájuk hallgattak, le a feneketlen örvénybe ragadták. E rege a bünt jelképezi, mely az élet tengerén át utazó halandót, a gyönyör rózsás alakjában, a mámor mézédes szavával törekszik az igazságtól félre tántoritni, de azt, ki karjaiba veti magát, végül is fájdalom és szégyenbe temeti. — Földi vándor! hogy a becsület utján el ne bukjál, hogy tiszta lélekkel számolhass be majd az itélőszéknél; gondolj reá, hogy az Urnak szemei rajtad, legyen ő is mindig szemed előtt. *Az Isten parancsa legyen utmutatód, az Isten félelme őrangyalod;* csak azt tedd mit az ő törvénye megenged, kerüld amit ő tilt. Ha vétekre késztet szennyes örömvány, haszonlesés, űzd el a rossz gondolatot a hűség e szavával: „távozzál tőlem sátán, meg van irva a te uradat Istenedet imádd". Régi igazság, hogy az embernek legveszélyesebb ellenségei, nem rajta kivül, hanem *benne* vannak. Mennyi átkot gyüjt a bosszuálló harag arra, ki azt keblében ápolja! Hányszor vág a gyülölség egy rossz órában oly sebet, amelyet meg nem gyógyithat

aztán a késő bánat egy életen által? Mennyire megrontja a szivet az irigység, midőn elöl benne minden szeretetet, szelidséget, letépve róla az Istenképét egy hideg jégbanrlanggá teszi? — Ker. T! értsd meg az intést az év kezdetén: *az Isten holtig szivedben legyen!* Imádd az Istent, kérd szentlelkét, hogy győzhess ne csak az élet harcain, hanem önindulataidon is. Kövesd Jézust, ki szeretettel győz, ugy tetteidért nem üldöz megsértett lelkiismeret, nem átkoz a világ.

Jövevény voltunkra emlékeztetnek a viszontagságok is, miken át kell mennünk. Óh sokszor ugy érzi a halandó, hogy utja sivatagon át visz, hol minden lépten-nyomon éles kőbe botlik, tövisbe akad. Azt az ösvényt, mely a sirhoz vezet fájdalomban megtört szivek pora fedi, siró szemek könnye áztatta már százszor. Mikor a szerencsétlenség, mint jégverés letarolja a remény s öröm virágait, a csalódás az emberekben, mint benszakadt nyil tépdeli a keblet, mikor siralomra forditja az örömöt az egyik házban a nyomor, a másikban a nyavalya, a halálnak — e könyörtelen előpostája, mikor elfárad a lélek a gond keresztje alatt, elcsügged a veszteségben: hányszor hangzik fel a panasz: Jaj nekem az élet; „Uram vedd el az én lelkemet, mert jobb énnekem meghalnom, mint élnem!" K. A., ha a megpróbáltatás esztendeje virradt volna reád ez uj évvel, ha jönnének nem-szeretem napok: legyen a bajok közt is az Isten szemed előtt. Imádkozzál buzgón s ne félj, az Ur figyelmez könyörgésedre; az Istent szeretőknek javukra szolgálnak mindenek. Mózes könyvében olvassuk, hogy midőn Izrael népe a pusztában bujdosva *Márához* jutott volna, itt oly keserü volt a viz, hogy meg nem ihatá s elepedve már majd kétségbe esett. Ekkor az Ur Mózesnek egy fát mutatott, melyet ez a vizbe vetett s im megédesült tőle. Földi vándor, ha ez év napjai téged is ily Márához vinnének, hol a fájdalom mint keserü viz epesztene, ne átkozódj, mert igy csak gyötrelmeidet növeled, hanem térj az Urhoz; ő neked is megmutatja azt a fát, mely megédesiti az élet keserüségét. Ez áldott fa: *a hit*. Fogadd el; ez Isten szeretetét ismerteti veled a dorgálásban is, fentartja reményedet, lelked békességét, megszenteli bánatodat s igy a szenvedés reád nézve nem a halálnak, hanem uj életnek, üdvnek szent forrása leszen. Legyen az Isten szemed előtt, ha örülsz, ha gyászolsz. Az ő félelme tanitson az igazság hű követésére, hivatásod betöltésére. Tartsd meg e jelszót mindennap: *„imádkozzál és dolgozzál!"* Légy fáradhatlan a munkában, erős a béketürésben, buzgó a hitben, és veled lesz az Isten.

III.

Az intés, melyre vándorpályánk utal, végül igy szól: *becsüld meg az utitársakat*. K. H. Szomoru sors lehet ismeretlen vidéken, annak vészei közt egyedül utazni, megfosztva biztató kisérettől, segitő részvéttől. De százszorta szomorubb magát az élet utját rokonszivek társasága nélkül, egymagára hagyottan végezni. *Az*

igazán szerencsétlen, ki nem ismer egy jóakaró szivet, ki nem szeret senkit s kit nem szeret senki. A gondviselésnek igaz áldása a résztvevő környezet, a hű utitársak, kik megosztják örömünket, bánatunkat. Segitő kart nyujtanak a bajban, támogatnak boldogulásunkban; szeretetük mint napsugár, melenget mig élünk s kegyeletük megáld, megsirat ha meghalunk. — De Testvérek az Urban! Ha ily drága kincs az utitársaság, azt megbecsülni szent kötelességünk. Ti családtagok, szülők, gyermekek, testvérek! ti egymáshoz legközelebb álló utitársak vagytok. Most, mikor egy uj év határától indultok tovább, vegyétek szivetekre ti is Jákobnak fiaihoz intézett szavait: *„Össze ne vesszetek az uton!"* Ha volt félreértés köztetek, legyen eltemetve a mult évvel együtt. Összetartó kezekkel épitsétek, közös türelemmel védjétek a békesség oltárát a házban. Ti óhajtjátok, hogy a tieitek szeressenek; szeressétek ti is őket. Ti is emberek vagytok, magatok is hibáztok, tudjatok azért ti is megbocsátani, tudjatok szelidséggel, jóakarattal itélni. Ne engedjetek helyet magatok közt a gyülölködésnek, mert nincs öröm nappal, nem édes az álom éjjel azon házban, melyből a viszály elűzte a békét. Legyetek jó rokonok, jó felebarátok, kik egymást becsülik. Így az egyetértő utitársaságban könnyebb lesz az élet terhe, édesb az élet öröme; biztatóbb lesz a jövendő, ha összetartás egyengeti a boldogulás utját.

— Vándorut az élet. Hogy áldás legyen rajt', vigyük magunkkal a *hitet,* mely az Urnak ösvényén honol s igy biztat: az Isten velünk, ki lehet ellenünk. *Becsüljük meg utitársainkat,* legyünk a békességnek nem üldözői, hanem őrzői. *Istenfélelem és szeretet kisérjenek tetteinkben* s igy a szent reménnyel indulhatunk tovább: „Ha élünk is az Urnak élünk, ha meghalunk is az Urnak halunk meg, azért akár élünk, akár halunk, mindenkor az Uréi vagyunk." Amen. *Gyurátz Ferenc, ny. ev. püspök.*

Vizkereszt.

Máté 2, 1—12.

Vizkereszt, a pogányok karácsonya, a karácsony ünnepeinek, örvendetes visszhangja. A karácsonykor megnyilatkozott egek nem zárultak be, a karácsonyi gyertyák nem aludtak ki, a betlehemi csillag fénye nem homályosult el, sőt mindig szebben és szebben ragyog s mindig nagyobb és szelesebb körben hinti tündöklő sugarát. A napkeleten felragyogó uj csillag a pogány mágusok és bölcsek figyelmét is felkelti és a megszületett Messiás bölcsőjéhez vezérli. Ez által követésre méltó példát hagytak nekünk is.

A felolvasott szent ige szerint :

A bölcsek, kik messze napkeletről jöttek,
Felkeresték Jézust s „tisztességet tőnek".

1. *Keressük fel mi is Jézusnak bölcsőjét*
2. *S buzgón leborulva, tiszteljük szent nevét.*

I.

Keressük fel mi is Jézusnak bölcsőjét. Az isteni világkormányzó hatalom különböző utakon vezette az emberiséget az üdv keresésénél. Egyik ut előttünk áll a *zsidó nép*, a másik a *pogány nép* életében és jellemében. Pál apostol az előbbit a *szelid*, az utóbbit a *vad olajfához* hasonlitja.

Az Isten *kiválasztotta zsidó nép*, a törvény hatalma alatt állott. Üdvét a törvény betüjének teljesitésében kereste. Amde éreznie kellett, hogy mély bünludatát ez lemosni, lelkiismeretét teljesen megnyugtatni nem tudta. Azért ihletett prófétái szabaditót vártak; Messiás eljövetelét jósolták meg.

A magára hagyatott pogány nép viszont arra a meggyőződésre jutott, hogy *önerejéből*, a természetes fejlődés utján szintén nem boldogulhat. Az áldozatok ezre, a tudomány és művészet legnagyobb foka sem bir egyedül bünt elfödöző, Istent kiengesztelő, üdvözitő értékkel.

A zsidók is, a pogányok is egy szebb jövő, valódi üdv után áhitoztak. És ime várakozásuk nem volt hiábavaló. Az üdvösség királya, a Messiás megszületett és pedig nemcsak a kijelentéssel biró zsidó nép, hanem mindazok üdvére és megszabaditására, kik *hisznek* ő benne. Eljött a pogányok megszabaditására is, mert ime azt olvassuk szent leckénkben: *„Mikor pedig Jézus megszületett Betlehemben Juda városában, Herodes király idejében, ime napkelet felől, bölcsek jövének Jeruzsálembe és mondának: Hol van a zsidók megszületett királya, mert láttuk az ő csillagát napkeleten.“*

Tehát pogány bölcsek, avagy a rege szerint királyok, kik minden tudományosságuk és hatalmuk mellett is érezve lelkük sivárságát és erejük gyengeségét, az igazi üdv felkeresésére indulnak. Ez által nemes példát mutatnak nekünk az *önfeláldozó keresésben* és a keresés *jelentéktelennek látszó indokában.*

Akár Perzsiából vagy Babiloniából, akár Arábiából jöttek is e bölcsek, több száz mérföldet kellett nékik megtenni, sok küzdelmen keresztül menni, éhséget, szomjuságot eltürni, mig Jeruzsálembe s onnét Betlehembe eljuthattak. De ők evvel nem törődve, bátor lélekkel, csüggedést nem ismerő buzgó kitartással keresték az élet és a halál „miért“-jére, a világ számtalan problémája megfejtésére a megnyugtató feleletet, üdvüket, boldogságukat. És azt mind, mind megtalálni vélték abban a betlehemi szegényes bölcsőben fekvő *gyermek Jézuskában*, kiről az angyal — amint karácsonykor mi is hallottuk — azt mondotta a hirtelen nagy fényességtől megijedő pásztoroknak: „Ne féljetek, mert hirdetek néktek nagy örömöt, mely *minden népnek* öröme lészen, mert ma született néktek a *Megtartó!*“

Hozzánk kereszténvekhez, kik megkereszteltettünk, sokkal közelebb von a Megtartó, a Jézus temploma, hogy oda elmenjünk, hogy ott igaz üdvünket, a Jézusi szeretetet, békességet keressük és munkáljuk.

A pogány bölcsek felkeresik Jézust, dacára annak, hogy *csekély isteni kijelentésben* részesültek. Ők nem ismerték az ószövetség igéreteit, a lánglelkü *Ezsaiás* prófétáit, a csodas gyermek születéséről, kit Immanuelnek, Tanácsadónak, Békesség fejedelmének fognak hivni, nem ismerték *Mikeás* jóslatát, hogy a kis Betlehemből jő az, ki Israel szabaditója leend, csak egy egyszerü *csillag* volt a jel, a prófétájuk, bibliájuk, mely őket a Krisztus felkeresésére inditotta. „Hol van a zsidók megszületett királya? mert csillagjósok lévén, láttuk az ő csillagát napkeleten" — e szavakkal állitanak be a jeruzsálemi palotában székelő Heródeshez. Nem azt kérdik bizonytalanul: Megszületett-e a zsidok királya? Hanem egész határozottan, hittel kérdik: *„Hol van a zsidók megszületett királya?"* E határozott hitből fakadt szó megszégyenitő a *zsidókra* s mai nap is *mindazokra*, kik kételkedve fordulnak el az Ur Krisztustól s mulandó dolgokban keresik boldogságukat. Mert a zsidóknak teljesebb kijelentésük volt a Messiásról, mint a napkeleti bölcseknek. Láthatjuk ezt a felolvasott evangéliomból is. Midőn ugyanis Heródes, hatalmát féltő aggodalommal hivja a *zsidó papokat és irástudókat*, tudakozván tőlük, hol kell a Krisztusnak megszületni, ezek világos prófétai jóslatra hivatkozva, azonnal kijelentik: *„Juda városában, Betlehemben!"* Tehát nekik még nagyobb sietséggel kellett volna Őt felkeresni, de hát nem volt hitük, bizodalmuk; — Heródes ugyan keresteti őt, de csak azért, hogy őt megölesse, elpusztitsa.

S minékünk K. T. rendelkezésünkre áll a teljes Isteni kijelentés, az ó és ujszövetség. Nemcsak egy csillagocska, hanem az Isteni ige egész égboltja, milliárd tündöklő csillaga. Mi, akik megkonfirmáltattunk, ismerjük a bibliát, ismerjük Isten igéreteit s annak beteljesedését, ismerjük Jézus életét, tanitását, szent evangéliomát, mely Istennek hatalma minden hivőnek üdvösségére, keressük őt fel azért minél gyakrabban. Hol van az én Megváltóm, kinek csillagát láttam napkeleten? Ezen szavakkal keresd bölcsőjét, *hivő tiszta szived mélyén*, keresd őt a *bibliában*, a *templomban*, az *uri szent vacsorában*. Sok haszontalan dolog után futkosunk, sok semmiségért ezreket kidobunk, azt a kis fáradságot nem kimélve, azt a kis áldozatot nem sajnálva, keressük igaz üdvünket ... a *Jézust* és ha megtaláltuk — mert meg kell találnunk, ha igazán akarjuk, ha igaz hittel keressük, —

II.

Buzgón leborulva tiszteljük szent nevét. Midőn a napkeleti bölcsek, a csillag vezérlete alatt, megérkeztek Betlehembe,

Jézus bölcsőjéhez, ezeket olvassuk róluk szentigénk 11-ik versében: „És bemenvén a házba, ott találták a gyermeket anyjával Máriával; és leborulván *tisztességet tőnek neki;* és kincseiket kitárván, *ajándékokat adának néki: aranyat, tömjént és mirhát.*

A bölcsek kitartó, buzgó keresése nem volt hiábavaló, a csillagban, hitükben nem csalatkoztak. Megtalálták, akit kerestek, a próféták által megigért Messiást. A bölcsek buzgó keresése, fáradsága különösen azért nem volt hiábavaló, mert a kisded csecsemőben felismerve Isten küldöttjét *„tisztességet tőnek néki"* és pedig először is az által, hogy *megalázták magukat* a még bölcsebb Úr Isteni Gondviselés szent intézkedése előtt, „ki úgy szereté a világot, hogy egyszülött fiát adá érettünk...", másodszor, mert *ajándékokkal* kedveskedtek neki, adván néki aranyat, tömjént és mirhát. Ezek pedig drága ajándékok voltak. Ily adományokban csak a királyok részesültek. A bölcsek hódolatuk jeléül odaadták néki a legdrágábbat, a legbecsesebbet, a *királyok királyának ismerik el.*

Ha Jézust megtaláltuk, mi is magunkat megalázva tiszteljük, imádjuk szent nevét. Valamikor, a kereszténység első évtizedeiben, az üldöztetés, a vallási türelmetlenség idejében, az Úr Jézus tisztelete és imádása nagy nehézségekkel, sok megpróbáltatásokkal és szenvedésekkel járt. A mai kor nem kíván tőled ily áldozatot. Vallásszabadság van. Betlehem, az élet kenyerének, az élet üditő forrásának háza, temploma, szentegyházad nyitva van, közel van tehozzád. A háboruban elrequirált, de az áldozatkészség ismét megszerezte harangok zugása, orgonasipok bugása ujra teljes erővel hiv és biztatgat. Menj, borulj le az Úr zsámolyára, tiszteld, imádd az Ő szent nevét. Adj, a bölcsek példája nyomán te is néki aranyat, tömjént és mirhát. Add oda néki *a hitnek aranyát,* mely szivet éltet és boldogit, az *imádkozás tömjénjét,* mely ég felé szállva, összeköti a földet a mennyel, szivedet Istennel, add oda néki a *keserü mirhát is, a töredelmes szivet,* mely megragadja Isten bünbocsátó kegyelmét. És ha mindezt teljesitetted, *vigyázz,* e világ számtalan kisértései közepette, mindig figyelmezzél, az Urnak akár ébrenléted, akár álmodban tett intésére: *Vissza ne menj Heródeshez, a bünhöz,* hanem azon a keskeny uton térj vissza igaz hazádba, kedves otthonodba.

K. H.! Minden év vizkeresztjén a begyült templomi perselypénzt még aznap elszoktuk küldeni külmissió céljára, a missiói pénztárosnak Budapestre Deák-tér 4. Ne felejtsük el, hogy az emberiségnek még kétharmadrésze pogány, kik a Jézust nem ismerik. Azért most is, ma is tiszteljük meg az Urat az által, hogy a missió oltárára adományainkat felajánljuk.

Végül pedig buzgó imával kérjük a Mindenható Istent, hogy a Krisztusban megjelent mennyei világosságot terjessze ki mniden népekre és nemzetekre, keresztényekre és nem keresz-

tényekre egyaránt, hogy mindenek a *Krisztust keresve és imádva* a Krisztus bölcsőjénél egymással kibékülve és a szeretetben összeforrva, minden szív vallja, hogy: *„Jézus Krisztus Úr, az Atya Isten dicsőségére!"* *Vértesi Zoltán.*

Vizkereszt utáni 2. vasárnapon.

Ján. 2, 1—11.

Megváltó Jézusunk, szeretet királya,
Hozzád száll híveid esdeklő fohásza:
Jöjj, üzd el a gondot, oszlasd el a homályt,
Hatalmad jelentsd ki, mely üdvöt s éltet ád! Ámen.

Vizkereszt utáni második vasárnap megünneplésére gyülekeztünk ma egybe K. T., Istennek e szent hajlékába. A vizkereszt utáni vasárnapok még az egyházi esztendőnek karácsony ünnepi köréhez tartoznak. Az evangéliomoknak alapeszméi mind visszautalnak a karácsonyi örömhirre, a testé lett igére, aki jött az Úrnak nevében. Feltüntetik azt a mennyei világosságot, mely szétárad minden hivőre, melynek ragyogó világánál megláthatja a földi vándor azt az utat, amelyen haladva üröm helyett örömöt, kárhozat helyett bocsánatot, elveszett éden helyett uj édent nyerhet. A világosság mindig nagyobbodik, mig végre annak fényénél megnyilatkozni látjuk az Ur hatalmát és dicsőségét, küldetésének igazi célját.

A karácsony, a vizkereszt, az Ur Jézust, mint kisded gyermeket állitotta elibénk, kinek bölcsőjénél a pásztorok, majd a gazdag pogány bölcsek tesznek tisztességet. Mult vasárnapi evangéliom Jézust 12 éves korában állitja elibénk. Ott látjuk a jeruzsálemi templomban, papokkal és tudósokkal vitázva, mennyei atyjának dolgaiban foglalatoskodva.

A mai ev. mint meglett férfiut állitja elibénk, ki miután 30 éves korában megkeresztette magát Ker. János által — személyes messiási tudatára ébredve — nyilvánosan is megkezdi megváltói müködését.

Eddig azt lehet mondani, csendes elvonultságban nevelkedett, testben, lélekben a szülői háznál. most azonban a tett mezejére lép. Mint a hegyek alján kibuggyanó forrás eltünve a sziklák aljában, az erdők sürüjében s egyszerre csak napfényre jut s dagadó folyóvá lesz, ugy Jézus is egy ideig 30 éves koráig visszavonul, hogy aztán annál nagyobb erővel és dicsőséggel lépjen fel.

Nem a kisded gyermek áll előttünk, hanem az erőteljes, bölcs férfiu, ki aláveti magát az ég akaratjának, ki rendületlenül áll a vész közepette, ki gyógyitó irt csepegtet a fájó sebre.

Fellép nyilvánosan. Felemelő szavát hallatja, csodatevő ereje folytán hatalmát kinyilatkoztatja.

Jézus első nyilvános fellépése a kánai menyegző alkalmával történt, ekkor jelentette ki először az ő isteni hatalmát és dicsőségét.

A felolvasott szent igékben a kánai menyegző van elbeszélve, amelyre Jézus és az ő anyja, valamint a tanitványok is hivatalosak voltak. Az utolsó versben az evangelista azt mondja: „E csodát tevé Jézus először Kánában Galilea városában és megmutatá az ő dicsőségét." Nagy jelentősége van tehát ennek, mert itt nyilatkozott meg messiási munkájának célja, itt nyilatkoztatta ki a személyében megtestesült isteni dicsőségét.

Szent leckénk szerint beszéljünk:

Jézus dicsőségének első megnyilatkozásáról.

Nézzük:

1. *Miben áll általában Jézus dicsősége?*
2. *Miként nyilatkozott az meg?*
3. *S micsoda hatást gyakorolt környezetére?*

I.

Nézzük először is, *miben áll általában Jézus dicsősége?* Az egész szentirás telve van K. T. ezen dicsőséggel. Erről zengnek az ihletett zsoltárdalnokok, erről regélnek a próféták igéretei. Az ószövetségben képek és jelek által; az ev.-ban azonban a jósolt képek megtestesülve, megelevenedve állnak a szemlélő előtt.

Az Urnak dicsősége mindenekelőtt abban áll, hogy ő a világ teremtőjének, *a szeretet Istenének egyszülött fia.* Ez nagy, csodálatos dicsőség, melynek alapján ő egyedül elmondhatta: Én és az Atya egy vagyok; amelynek alapján Péterhez igy szólhatott: „Aki engemet lát, látja az Atyát." Legszeretettebb tanitványa János, ki sas szemeivel egyedül volt képes beletekinteni abba a fénylő napba, igy szól róla lelkesülten: „Mi láttuk az ő dicsőségét, az Isten egyszülött fiának dicsősége vala ez, telve kegyelemmel és igazsággal."

Hogy az Istennek ez egyszülött fia *szolgai formát öltve magára, leszállt mennyi dicső trónusáról,* felvéve magára a világ keresztjét, ez dicsőségének igazi fénye és ékessége.

Ő a világ igazi nagy pprófétája, ki uj kijelentésben részesülve, Istentől nyert méltósága tudatában tanit prófétai lelkesedéssel; tanit városon és falun, a jeruzsálemi fényes templomban ugy, mint az Isten szabad ege alatt. Szava élet és igazság. Jóslatokat mond, melyek teljesedésbe mennek: cselekedeteiben égi szellem nyilatkozik; csodatettei — amelyek ugyan nem célok, hanem eszközök a hit megerősitésére — mennyei küldetését bizonyitják.

Ő a legnagyobb főpap. Nem olyan, mint az ószövetségi fő-

papok. Őneki nem kell előbb a maga bünéért áldozni, Ő bűntelen. Ő az igazi közbenjáró, bűnt elfödöző áldozat, Ő főpap és áldozat egyben.

Ő a legnagyobb király, ugy itt e földön, mint a mennyben, Isten jobbján ülve él és uralkodik örökké.

Boldog, aki ebben a prófétában hisz, boldog, aki ezen főpap áldozatát alázatos szivvel fogadja, boldog, aki ezen királynak hódol és az ő alattvalója leend.

Mily felségesek az ő igéi, amint mondja, ugy történik, amint jövendöli, ugy leszen. Bünbocsánatot, örök éltet igér a hivőknek. Valóban, az ő hatalmát, dicsőségét egész teljességében alig tudjuk elmondani.

Akár *örök Istenségét,* akár *igazi emberi voltát,* akár hivatalát, akár igéreteit tekintsük, nem tudjuk őt eléggé magasztalni. Nevezzük őt csodálatosnak, tanácsadónak, örök atyának, békesség fejedelmének, avagy az angyalokkal Megváltónak, Üdvözitőnek, avagy barátunknak, szeretet fejedelmének, mind-mind az ő dicségehez tartoznak.

Üdvös dolog az ő dicsőségével foglalkozni, üdvös dolog ezek alapján az ő dicsőségének kijelentéseit szemléltető példákban is megismerni.

A kánai menyegző alkalmával lép fel először nyilvánosan s itt a bajban, a szükségben szabaditóként, a szeretet fejedelmeként tündököl.

Nézzük azonban közelebbről dicsősége

II.

miként nyilatkozott meg?

„És harmad napon menyegző lőn Kánában Galileának városában és ott vala Jézusnak anyja; elhivattaték pedig Jézus is az ő tanitványaival egybe ebbe a menyegzőbe." Igy szól evangéliomunk. Hogy Krisztus dicsősége kinyilatkoztathassék ott, mindenekelőtt kell, hogy *ő ott legyen.* Vagyis *evangéliomát hirdetni, prédikálni kell.* Ott van ő, ahol az ő ev.-a tisztán és igazán hirdettetik, mert igéje és személye egymástól elválhatatlanok. Azonban az ev. igéretei, az ő dicsőségének kijelentései nem következnek be oly hamar. Az Ur maga mondja: „Bánjátok meg bünéiteket és higyjetek az ev.-ban!" Először Krisztussal megalázni magunkat, aztán ő vele megdicsőittetni. Először Krisztussal meg kell halni, hogy élhessünk. Először tövis, aztán virág, először kereszt, aztán korona; először szenvedés, aztán öröm; ez az igazi ut Isten országába. Igy van ez a kánai menyegzőnél is. A bor elfogyott, beállt a hiány, a szükség. Neked is Atyámfia, először meg kell aláznod magadat, be kell ismerni gyengeségedet, érdemetlen bünös voltodat. Előbb Krisztus nem jelentheti ki rajtad az ő dicsőségét.

Mária, Jézus anyja panasszal megy hozzá, azt mondván: „Uram, nincs boruk!" Mi tárjuk fel előtte gyengeségünket, lelki szükségünket és az Ur, kinek hatalma van, kinyilatkoztatja rajtunk az ő dicsőségét. Azonban ez nem megy olyan gyorsan. Az Ur azt mondja Máriának: „Mi közöm veled asszony?" A felelet határozott neheztelő és mégis telve isteni bölcsességgel. Evvel azt akarja mondani: A te hibád, hogy nem tudsz türelemmel várni.

A nyomoruság, a szükség mindannyiunkhoz bekopogtathat, azért *türelmeseknek* kell lennünk. Ha az ev.-nak vigasza, imánk kérése azonnal nem teljesül is be, nem kell mindjárt kétségbe esnünk; Krisztus nem feledkezik meg rólunk *„Nem jött el még az én órám"*, igy szól az Ur. Ő tudja, mit fog cselekedni. de isteni megbizatása, az ő órája még nem jött el. Az idők teljességében jött a világra, dicsőségét kinyilatkoztatja bizonnyal mindeneken, ha eljött az idők teljessége, ha eljött az ő órája.

Jézus anyja megérti őt. Lelkében feltámad a hit által, a türelem szent érzelme. Azért mondja a szolgáknak: „Amit mond néktek, megtegyétek!" Ily engedelmességet, ily hitet, ily türelmet kell nekünk is tanulni, hogy Krisztus dicsősége rajtunk is megnyilatkozhassék.

De ime elközelgett az ő órája, hogy kijelentse dicsőségét. Szó és tett összeforrnak a szabaditó igéjében. „Töltsétek meg e vedreket vizzel!" Azok a kővedrek, amelyek vizzel megtöltetnek, mi magunk vagyunk, Atyámfiai. A viz, a bünbánatnak, a keservnek, a nyomoruságnak könnye ... „És megtölték azokat egész szinültig." Egész szinültig megtellik a keserü pohár, egész szinültig megtellik szivünk fájdalommal, mint a 80-ik zsoltár irója mondja: *„Az Isten siralmas italt ad nékünk nagy mértékkel."* De jő a szabaditó, kijelenti az ő dicsőségét kellő időben: *„Meritsetek immár és vigyétek a násznagynak."* Ime ömlik az örömbora. Hangzik az üzenet: *„Bizzatok, büneitek megvagynak bocsátva, menjetek el békességgel."* Jőjjetek, vegyetek ebből ingyért, az életnek itala ez. S minekünk csak meriteni kell belőle, mint az ev.-beli szolgáknak, az ő dicsőségének teljességéből, kegyelmet, kegyelemre. És mi nem tudunk mást tenni, az ev.-beli násznagy példája nyomán, mint csodálni az ő nagy hatalmát és dicsőségét.

Igy tesz A. Jézus *testi szükségünkben is* Ha a nélkülözések, a csapások keresztje alatt roskadozunk, ha fel-felhangzik a panasz: *„Uram, segits, mert elveszünk!"* Forduljunk ő hozzá. Ne essünk kétségbe! Eljön az ő órája, siralmunkat örömre forditja. Testi és lelki szükségleteinket kielégiti.

Ha beismertük lelki szegénységünket, nyomoruságunkat, akkor jelenti ki az ő dicsőségét. *Nem ugy tesz, mint e világ.* E világon ugy van ez, mint a násznagy mondta: *„Minden ember először a jó bort adja fel, azután a silányabbat. E világ a vidám-*

ság az örömpoharát adja, mely azonban mindig silányabb, keserübb leszen s nem marad más hátra, mint nyomor, békétlenség, aggodalom és nyomasztó szivfájdalom.

Jézussal a tövis után *virág fakad*, szomoruság után *öröm*, testi-lelki hiany után *megelégedés*. Igy volt ez Jézus első nyilvános fellépte alkalmával a kánai menyegzőben, igy lesz ezután is, midőn messiási lényegét, dicsőségét kijelenti. S látva az ő kinyilatkoztatott dicsőségét, kell, hogy mi ránk is azt a hatást gyakorolja, mint ott levő tanitványaira.

III.

Lássuk tehát végül, Jézus dicsősége *mily hatást gyakorolt környezetére, tanitványaira.*

Felolvasott szent leckénk utolsó verse igy hangzik: „E csodát téve Jézus először Kánában és megmutatá az ö dicsőségét és *hivének benne az ő tanitványai.*" János evangélista hiven emlékszik mindezekre. Annyi év multán is tudja, hol, hogyan és miként mutatá meg Jézus az ő dicsőségét. Vessük ezt mi is szivünkbe s emlékezzünk meg eme dicső kijelentéséről, mely örömöt, reményt fakaszt a csüggedő szivben, mely mindenekelőtt megerősiti a mi bizodalmunkat, iránta való rendületlen hitünket. Azért mondja szent leckénk, a tanitványok látva az ő dicsőségét, hittek benne. A tanitványok ugyan előbb is hittek őbenne, de dicsőségének eme kijelentésével hitüket *még jobban* megerősitette.

Oh vajha K. T. megértve az ő dicsőségét, mely nem más, mint könyörület, szabaditó szeretet, bizodalmunkat ö benne vetnénk, tudván azt, hogy ha házunkban szükség, nyomoruság van is, ha fájdalom marja is szivünk, ha a keserü pohár csordultig teli is megy az üröm árjával, a keserv könnyeivel, ő jön, eljő az ő órája, mely elüzi a bajt, gondot, üdvnek italával erősiti a roskadó testet, feléleszti a szunnyadó lelket.

Higyjünk ő benne s akkor az ő dicsőségét mirajtunk is kinyilatkoztatja, amidőn majdan a hitet a szinről-szinre való látás váltja fel, ott az égi hazában, hol nincs gond, szenvedés, csak öröm, édes boldogitó öröm. Kérjük azért :

Megváltó Jézusunk, szeretet királya,
Hozzád száll hiveid, esdeklő fohásza :
Jöjj, üzd el a gondot, oszlasd el a homályt,
Hatalmad jelentsd ki, mely üdvöt s éltet ad.
Áraszd ki kegyelmed, minden gyermekidre,
Kik hittel közelg'nek, szent szined elibe;
És ha telve vagyon, a keserü pohár,
Mutass nekünk hazát, ahol boldogság vár. Amen.

Ziethe u. V. Z.

III. Alkalmi beszédek és elmélkedések.

Esketési beszéd.

(Vegyes házasok. A férfi elvált, másodszor nősült.)

— Fil. II. 2. —

Testvéreim az Urban! Tisztelt Jegyesek!

Amikor itt állotok előttem az Urnak szent hajlékában, örömtől sugárzó arccal és dobogó szivvel, hogy egymásnak örök hűséget esküdjetek, rád tekintve, kedves menyasszony testvérem, eszembe jut egy kép, amely nyolc évvel ezelőtt vonult el ugyanitt, e szent helyen, szemeim előtt. Ketten állottatok itt akkor is az Urnak szent oltára előtt, ünneplő ruhában és dobogó szivvel. Az a második egy leánytársad volt, akivel együtt erősitettétek meg azt a szent fogadást, amit megkereszteltetéstek alkalmával keresztszüleitek tettek helyettetek, hogy evangéliumi keresztyén hitetekhez mindhalálig ragaszkodtok és tőle benneteket se jó sors, se balsors, se csábitás, se fenyegetés, se élet, se halál el nem választ soha. És én ámen mondtam a ti fogadástokra. Teltek, multak az évek, ti egészen felserdültetek, nagy leányokká lettetek. S nyolc év mulva nem leánytársaddal, hanem vőlegényeddel állasz itt e szent oltár előtt s előttem. Amilyen meghatottan állottál itt akkor, olyan meghatottan állasz most, kedves menyasszony testvérem. Sőt meghatottságod mintha nagyobb volna, mint akkor. S ez érthető is. Hiszen egy egész életre szóló szövetséget kötni jöttetek ide az Urnak szent hajlékába.

S amikor e szövetséget megkötendő, előttem állotok, mit szóljak én tinektek? A nagy Pál apostolnak szavait intézem hozzátok, amelyekkel a filippibelieket egyetértésre buzditotta: *„Teljesitsétek bé az én örömömet, hogy egyenlő indulattal legyetek, egy szerelmetek legyen, egy értelemmel és egy akarattal legyetek"*

A házasság a boldogság paradicsoma, de a boldogtalanság pokla is lehet. Hogy igazán a boldogság paradicsoma legyen, okvetlenül szükséges az apostol által hangoztatott s általam is az imént előtökbe mondott egyenlő indulat, egy szerelem, egy értelem és egy akarat. Ha ezek egyike is hiányzik, vége a házaséletboldogságának, a boldogtalanság pokla lesz a családi hajlék.

Legyetek ti, testvéreim, amint most, ugy ezentul is mindig egyenlő indulattal. Egymás iránti szerelmetek soha el ne muljon, egymástól soha el ne idegenedjetek. S amint annakidején az apostolok egy értelemmel és egy akarattal valának együtt egy jeruzsálemi házban, legyetek ti is azonképen mindig egy értelemmel és egy akarattal együtt abban a kis családi fészekben, amelynek alapját most megvetitek. Akkor boldogság paradicsoma lesz házaséletetek.

Kedves Vőlegénytestvérem! Te már tudod, mi az a házasság, te bizonyára jobban megérted komoly, figyelmeztető szavaimat. Neked már volt részed — saját bemondásod szerint — a házasság boldogtalanságából. Újra boldogtalan lenni s mást is boldogtalanná tenni bizonyára nem akarnál. Éppen azért vedd komolyan szivedre az előbb hangoztatott apostoli szavakat s soha el ne feledd! Szeresd mindig ugyanazzal a nemes indulattal azt a nőt, akit boldogságod megalapozójául kiszemeltél. Becsüld meg az ő ártatlanságát, az ő munkás szorgalmát, szerénységét és egyszerüségét, amelyek mindennél jobban ékesitik a nőt és nagyobb értéket kölcsönöznek neki. Mint az erősebb fél, vigyázz arra, hogy ez a drága érték mindig megmaradjon neked annak, a mi. Légy gyöngéd, szerető jó férje, s a boldogság Istene — hidd el — megáld tégedet!

Hozzád is szólok, kedves menyasszonytestvérem, mielőtt elindulnátok innen a házasság szent kötelékébe, egy barátságos, puha, meleg fészekbe. Szerénységedet, szorgalmadat és buzgó evangéliumi vallásosságodat ismerem, hisz tanitványom voltál s valósággal szemeim előtt nőttél fel. Most, amikor ezt az ünnepélyes szent pillanatot, életednek ezt a legfontosabb és legkomolyabb fordulóját Istennek kegyelméből megérted, s fiatal életedet oda láncolod egy férfi mellé, mielőtt rátok adnám az áldást, csak annyit mondok neked: őrizd meg a te szerénységedet, tartsd meg a te szorgalmadat és buzgó evangéliumi vallásosságodat, párositva e szép tulajdonokat szived választottja iránt érzett őszinte, meleg szeretettel, életedben mindenha, amig csak a sirhant el nem választ tőle. S a kegyelemnek az az áldott Istene, aki mindeddig veled volt, veled lészen ezentul is mindenkoron és megáld tégedet az ő mennyei, atyai áldásával életedben mindenkor, s boldog leszel.

Testvéreim! Különböző valláson vagytok ugyan, de ha mindig egyenlő indulattal, egy szerelemmel, egy értelemmel és egy akarattal lesztek egymás iránt és igy emelkedtek fel lélekben, a minden áldások adójához, jó és balsorsotokban egyaránt, akkor az az Isten, mindnyájunknak szerető mennyei Atyja, meghallgat benneteket, szivesen veszi a ti hálafohászotokat és teljesiti kéréseteket. Egymást tiszta szivből igazán szeretve és Istent félve, lehettek csak boldogok e földön!

Adja Isten: legyen a ti hitetek és kivánságotok szerint! Amen.

Imreh Sámuel.

Halotti beszéd.

— Csepregi Dezső II. oszt. polgári iskolai tanuló felett. —

— I. Sám. III. 18. —

Gyászoló Halotti Gyülekezet!

Testvéreim a Krisztusban!

A halál fagyos szele — mint már annyiszor — ismét végig szántott egy család életén és kisodort belőle egy kedves gyermeket, akit a szülők szeretettel neveltek és tanittattak. Hogy milyen fájdalom ez, csak az tudja megérteni, akinek magának is vannak gyermekei, akiket szeretettel és gonddal nevel s akiknek jövendője érdekében minden lehetőt elkövet. Ha több gyermekkel is áldotta meg valamelyik családot az Isten, s ezek közül csak egyik is betegségbe esik, milyen féltő gonddal és aggodalommal ápolják azt a szülők.

Igy volt az a jelen esetben is.

Idestova egy félesztendeje lesz, hogy e koporsónak fiatal lakója egyszerre csak betegségbe esett, kimaradt az iskolából, amelynek szorgalmas tanulója és látogatója volt. Hosszadalmas, nehéz betegségben szenvedett szegény s a halál végre diadalt vett gyönge szervezetén. Többször érdeklődtem sorsa iránt, legutóbb egy héttel ezelőtt s engem is fájdalommal érintett hosszas betegsége, s a tegnap vett szomoru hir, hogy szegény Csepregi Dezső, tizennégy tavasz után, megszünt élni, egyenesen megrendített. Erre se én, se a szülők nem voltak elkészülve. Hiszen alaptulajdonságában rejlik az embernek, hogy ameddig csak lehet, mindig remél. Igy volt ez most is, mindnyájunk részéről.

De most már megtörtént a szomoru eset. Az iskola tág falai közül a koporsó szük deszkái közé került a szorgalmas tanuló. Még csak tavaly tette meg szent fogadását az Urnak szent hajlékában, hogy evangéliumi szent hitéhez, amelyben született, mindvégig rendületlenül ragaszkodni fog. S ime, most már a koporsónak csöndes lakója. Csak nagyon rövid idő adatott neki arra, hogy szent fogadását be is tarthassa. De ameddig élt, Isten segedelmével be is tartotta.

Most már elment, itt hagyva szüleit és testvéreit, akik bánatos szivvel állanak a koporsója körül. Óh, értem én a szülők fájdalmát, bárha még három gyermeküknek örvendhetnek is. Hisz akármennyi legyen, mindegyiket egyformán szereti a szülői szív. Mindegyiknek az elvesztése fájó sebet üt rajta.

De amint éppen az előbb felolvastam előttetek a szent igéket, amelyekben Éli főpap, Sámuel szavaira válaszolva, azt mondja megnyugvással: „Ő az Ur és cselekedjék ugy, amint neki jónak tetszik" — ti is ezekkel a szavakkal nyugodjatok bele a bölcs Istennek megmásithatatlan végzésébe. Ő tudja legjobban: mi válik gyermekeinek javára. Az ő bölcsessége megmérhetetlen. Ki tudja: micsoda további szenvedésektől és küzdelmek-

től mentette meg őt az Ur azzal, hogy magához vette. Lehet, hogy ugy reá, mint a szülőkre is jöhettek volna az ő életben maradása esetén olyan napok, amelyekről azt szoktuk mondani: nem szeretem ezeket. Ezektől most már mentve van szegény és ti is, gyászoló szerettei: szülei és testvérei. ép azért nyugodjatok meg a kegyelem Istenének bölcs végzésén és mondjátok ti is Éli pappal: „Ő az Ur, cselekedjk ugy, amint neki jónak tetszik."

És megnyugodva, törüljétek le szemetekből a bánat és fájdalom könnyüit s bocsássátok el gyermeketeket minden további zokszó nélkül, utolsó utjára. Mondjatok neki egy utolsó, szives Isten hozzádot, amig kihült tetemeit rejtő koporsója még szemetek előtt van és nem takarja el azt a sirnak mindent befogadó, sötét éje.

Kedves fiunk és testvérünk, Isten veled! Az Ur cselekedetén megnyugodva, ki csak javunkat akarja — menj békével az angyalok honába, ahol majd viszontlátunk tégedet. Emlékedet megőrzik szivükben szerető szülőid és testvérid. — Áldásunk veled!

Korán elhunyt ifju vándortársunk, szeretettel bucsuzik tőletek is, minden ismerősétől, különösen kedves osztálytársaitól, akik kivonultak ide a koporsójához, hogy neki a végső tesztességet emberi méltó módon megadják. Köszöni szivességteket, béke-üdvözletét küldi nektek az üdvözültek honából, Isten veletek!

Isten veled, korán elköltözött fiatal testvérünk! Legyen az üdvözültek honában boldog az életed, odalenn a sirnak ölében édes a pihenésed. Amen.

(Imreh Samu.)

Esketési textusok s beszédvázlatok.

1. *Máté 28, 20.* Kedves Ifju Házastársak! A várva-várt örvendetes és komoly pillanat elérkezett a számotokra. A nemrég lefolyt polgári házasságkötés után, idejöttetek — hogy mint vallásos jó keresztyének, ev. egyházatok rendelkezését és szép szokását megtartva, — a templomban, az Ur oltára előtt, egyházi esküvel is megerősitsétek egymás iránti hüségteket és a házasságot szerző Isten segedelmét kérjétek házassági szövetségtekre. Szeretett hozzátartozóitok elhalmoznak ma benneteket sok jó kivánsággal, sok szép ajándékkal. Ezeknek az ajándékoknak azonban, — muladók, törékenyek lévén, — jövendő, tartós boldogságtokat tekintve, — az élet harcában, nem sok hasznát vehetitek. Egy drága ajándékra akarom én ma figyelmeteket felhivni, egy drága ajándékot akarok én néktek adni, mely a mennyből jött és titeket is boldogitani akar: *Jézus*, ki

igy szól hozzátok: *„Ime én ti veletek vagyok minden napon, mind e világ végezetéig!"* Házaséletetek utjára vigyétek magatokkal Jézust. *Jézus a legdrágább lakodalmi ajándék,* mert ő 1. a házasélet kezdetén *örömöt* (valódi öröm nem a lakodalmi evés, ivás, zene, hanem az egymás iránti szeretet, melynek igazi *alapját* csak a *Jézusi önzetlen szeretet* képezi, mely mindeneket tűr, remél, megbocsát); 2. a házasélet folytatására *erőt* és *kitartást* (ha jönnek a nem-szeretem napok, kenyérért küzdelem, betegség stb., Jézus igéje erősit, bátorit: Ne félj, Ne sirj! „Hivj engemet segitségül"...); 3. a házasélet végén pedig *békességet* (a legnagyobb gazdagság, a békesség. Csak aki Jézust birja bünbánó szivében, annak van békessége Istennél, még a halálban és halál után is).

Felosztásnál gondolatok Dietsch u. *V. Z.)*

2. Zsolt. 108, 1—2; Máté 26, 41. Testvéreim az Urban! Az emberi élet egy utazás. Egyikünknek hosszabb, másikunknak rövidebb az utazása. Ezen utazásnak vannak bizonyos állomásai. Az első állomás a bölcső, az utolsó a koporsó. Ezek között is vannak kisebb, nagyobb állomások. Ilyen állomás pl. a keresztelés, az iskolába először beiratkozás, a konfirmátió stb. fontos eseménye. Földi utazástok egy fontos állomására érkeztetek el. Ez állomás neve: a ti esketéstek, a ti házassági szövetségtek. Ez állomásról egyrészt a *multba,* az előttetek ismeretes, eddig megtett életetek utjára, másrészt a *jövőbe,* arra az utra tekintetek, amelyet sötét homály fed, melyet nem ismertek. Szentigénk *kettős kötelessége hiv fel benneteket.* Visszatekintvén a multra: 1. *„Áldjad én lelkem az Urat és egész bensőm az ő szent nevét, áldjad én lelkem az Urat és el ne feledkezzél semmi jótéteményéről",* (Adjatok hálát az Istennek, szülőknek, nevelőknek, hogy vallásosságban, Istenfélelemben, egyház- és hazaszeretetben felnevelkedhettetek stb.); a jövőre nézve pedig: 2. *„Vigyázzatok és imádkozzatok, hogy kisértetbe ne essetek; mert jóllehet a lélek kész, de a test erőtelen."* (Mit hoz a jövő nem tudjuk. Az ellenség, a bün résen van, az vigyáz, hogy benneteket hálójába keritsen. Vigyázzatok ti még jobban és ébrebben. Legyetek résen, vigyázzatok, hogy a lélek uralkodjék a test felett. Erősitsétek a testet; erősitsétek ugy, hogy töltsétek meg *imával,* hogy képes legyen meghajolni a nemes lélek előtt E nemes jó léleknek, isteni szikrának uralkodása a test felett, ad nektek e földön harmónikus, nyugodt életet s az utolsó állomáson, a halálban is örökéletet.

V. Z.

IV. Képek és idézetek a szentiráshoz.

(Lehetőleg eredeti s magyar vonatkozásu képeket s idézeteket kérek ide beküldeni.)

1. A vándornak, ki egyik községből a másikba zarándokol, és sokszor ismeretlen tájakra kerül, a keresztutak utjelzőin, a feliratok mutatják az irányt. Téli viharban, ha az utak, árkok, bokrok széltében-hosszában hóval vannak boritva, az utak menti sudaras fák jelzik, a biztos haladás és menekvés utját. Az előttünk ismeretlen ujév, homálybaboritotta országutjának kezdetén, egy kimagasló fát, egy csillogó utjelzőt látok e felirattal: *Jézus.* A Jézus nevéről szól az ujévi Luk. 2, 21 evangeliom is. *(V.)*

2. Egy, a messze Erdélyből Baranyába M . . . ba vasutas fiához menekülő tisztes öreg szülőktől hallottam, hogy a román betöréskor, a magyaroknak menekülni kellett. Százával, ezrével, sietve összekapkodott batyujukkal, — ki kocsin, ki gyalog, — éjnek idején, az ellenség golyózápora között igyekeztek a magyarok védte határvonalat elérni. Nekik is menekülni kellett s menekülés közben oly jelenetnek voltak tanui, hogy elfeledni máig se tudják. Egyik kocsin, egy 6—7 éves fiucska rettentően, szivettépően sirt és közben rimánkodva kiáltotta: „Édes anyám, menjünk haza!" Hangos sirására a menekülők is megállottak, igyekeztek őt lecsitítani, de nem sikerült nekik. A gyermek csak tovább sirt keservesen. Végre egy tanitó bácsi, kinek magyar érzelme miatt szintén el kellett hagyni otthonát s most ő is a menekülőkkel tartott, hallván a gyermeksirást, utat törve magának a tömegen, odament a siró gyermekhez és igy szólt hozzá: Édes fiam! Én vagyok a tanitó bácsi, hát nem tudod-e, hogy a kis *Jézusnak* is, — ki neked a mult évben oly szép karácsonyfát hozott, — *menekülni kellett ellenségei elől Egyptomba* (Máté 2, 14 Ujév u. vas. ev.). Éjnek idején szüleivel együtt menekült. *S a kis Jézus nem sirt, hát te se sirj, Isten majd megsegit.* És ime csodák, csodája a Jézuska története hatása alatt, a kis gyermek *elcsendesült,* elaludt a kocsiülésen s csak a magyar vonalon tul ébredt fel, mosolyogva, vidáman. *(V.)*

3. *Deák Ferenc* szemügyre véve egyes országokat azon okból, hogy micsoda célból is vannak a világon azt mondotta: „Angolország, a világkereskedelem, Németország a tudományosság, Görögország a művészet, Róma a jog, Oroszország a világbirodalom, Franciaország a szabadság, egyenlőség s testvériség céljából van; *Magyarország pedig azért, hogy az igazságért éljen és küzdjön.*"

4. A számüzött Vilmos, német császár, dorni magányában őt felkereső egy ny. magyar főszolgabirónak, — (kit még abból

a boldog időből ismert, mikor Baranyába Frigyes főherceghez lelátogatott vadászatra) — említette, hogy az emlékezetes milleneumi császár toasztja után, midőn Vilmos császár védangyalunkkal Erzsébet királynéval találkozott, a királyné azt mondá néki: *„Köszönöm néked Vilmos, hogy oly szépen beszéltél a magyarokról!"* (Budapesti Hirlap 1924. 13. sz.)

5. Minél műveltebb valaki, annál befogadóbb szive van a vallásra, s minél vallásosabb valaki, annál műveltebb. *(V.)*

V. Lelkész teendői. Egyházi és iskolai Élet.

2. Reggeli levél.

Magyarositás.

Igen tisztelt Szerkesztő Ur!

Mult levelemben „Evangelizálás" cim alatt az evangéliom bensőbb és szakadatlan hirdetésére, a délutáni és esti biblia órák fontosságára, a hiveknek, pl. az élénkebb ritmusu énekeinknek (Jelen számban közlünk ily éneket. Szerk.) gyakoribb énekeltetésével, — az istentiszteletbe való aktiv belekapcsolódasára, — voltam bátor a figyelmet felhivni. Azt mondottam: több mert egyházunk elvész!

Jelen levelemben pedig azt kiáltom: *több magyarositást, őszintébb, meg nem alkuvó magyar nemzeti öntudatot,* mert elvész ez a kicsike kis haza is, ami még megmaradt!

Az evangéliomból folyó kötelességünk, hogy *megadjuk nemcsak Istennek, a mi az Istené, hanem a hazának is, a mi a hazáé.* Erre kötelez bennünket evang. egyházunk alapitójának, Jézusnak Máté 22, 21. szerinti szent igéje. Tisztelet és becsület minden népnek és nemzetnek, mely e szent kötelességnek eleget tesz. „E szóban haza — mondja *Kölcsey* Paraenesisében — foglaltatik az emberi szeretet és óhajtás tárgyának egész összessége. Oltár, atyáid által Istennek épitve; ház, hol az élet első örömeit izleléd; föld, melynek gyümölcse táplál, szülőid, hitvesed, gyermekeid, barátid, rokonaid, polgártársaid egytől-egyig csak kiegészitő részei annak. Kinek szivében a haza nem él, az számüzöttnek tekintheti magát mindenhol s lelkében üresség van, mit semmi tárgy, semmi érzet be nem tölt." Hol az én hazám? A nagy *Verbőczy* „Szónoklataiban" erre az feleli: „Hol Isten napja legelsőbben rád veté sugarát; hol az első emberi szem szeretetteljesen mosolygott bölcsődre, hol anyád először keblére szoritott, ott gyökerezik szereteted, ott van hazád. Házat mindenütt találsz, de hazát sehol, csak itthon!" *Vörösmarthy* pedig igy kiált

fel: „Téridet országos négy folyam árja szegi; Ám természettől mindez lelketlen ajándék: Nagygyá csak fiaid szent akaratja tehet!" A jó hazafi ama nemzetnek és hazának, mely őt szülte és ápolta, javát, dicsőségét, hatamát szivén hordozza, mégha hazáját megtiporják, megalázzák is, azt soha cserben nem hagyja. Az igazi hazaszeretet nincs összekötve más nemzetek gyülöletével. Mert itt is áll az az igazság, hogy amit magadnak nem óhajtasz, ne kivánd másnak sem. Aki hazájáért — mely őt otthonnal, földdel, kenyerrel, vallásszabadsággal és polgárjogokkal ellátta, áldozatot nem hoz, ennek nyelvébe, kulturájába bele nem kapcsolódik s azt szóval és cselekedettel meg nem védi, az rossz állampolgár. *„A rossz állampolgár pedig vétkesebb az anyagyilkosnál, ez magát teszi árvává, az milliók anyjának ássa meg sirját!"* Ily anyagyilkosok, amint a *vallatásnál* kitünt (egy tót, illetve németajku magyarhoni gyülekezetben működő lelkésztől ugyanis egyszer azt kérdezték: magyarosodnak-e, magyar érzelmüek-e a hivei? — mire az illető lelkész azt válaszolta: majd kitünik a vallatásnál! — t. i. értette alatta a háborut, a szavazást, amikor mindenkinek szint kell vallania), minden országban voltak és vannak, de sehol annyi nem volt és nincs, mint ebben a szerencsétlen balsorstépte, háboru, nemzetiség, osztályharc dulta, véráztatta Magyarországban. Pedig azt hangsulyozom, megcáfolhatatlanul hangsulyozom, hogy sehol nem voltak és nincsenek oly loyális törvények az idegenajkuakra nézve, mint nálunk. — Nagy a világ, mindenki oda, abba az országba költözhet, ahova szive, lelke vonzza. De ha valaki valamely országban megállapodott, pl. Németországban született s ennek esküt tett polgára, akkor erkölcsi kötelessége a német nyelvet, a német érdekeket, ha Angolországban, az angolt, Franciaországban a franciát istápolni. Ha pedig valaki a több mint ezeréves történeti Magyarország polgára, legyen az bármily vallásu, vagy anyanyelvü, akkor szerintem, ennek legelemibb kötelessége, hogy ugy a békében, mint különösen a megpróbáltatás idején, a vallatásnál (gyümölcseikről ismeritek őket!) mindenképpen a magyar eszme és érdekeket mozditsa elő és minden hamis agitáció s önérdeket képviselő, lelketlen izgatók felbujtása ellenére, *magyarnak vallja magát* s rendületlenül magyar maradjon.

És mit látunk e tekintetben, ha megvizsgáljuk magyarhoni evangélikus (engem egyenlőre csak ez a lutheranizmus érdekel, amelyről azt tanultuk, hogy az illető ország nationalizmusával nincs ellentétben, sőt ezt kötelességszerüen erősiti s ébren tartja) polgártársainknak a háboru előtti, valamint nemrég lefolyt magatartását. Mondhatom, szinte elál a lélegzetem s meghül bennem a vér, ha erdélyi hittestvéreimre (kik bár itt születtek, magyar állampolgárok, de mégis származásukra hivatkozva tüntetőleg „Siebenbürger Sachsen"-nak hivják magukat) és a nyugatmagyarországi szavazásra gondolok. Bár az erdélyi németajku evangélikusok, osztrák császáraink engedélyéből (ők tudták,

hogy miért!) s magyar törvényhozóink véghetetlen naivságából, oly kiváltságokat élveztek, mint másutt egy nemzetiség sem, mégis hála s a magyarral összetartó testvériség helyett a legnagyobb ellenszenvvel viseltettek minden iránt, ami magyar s külföldi egyetemekre járva, bár a magyar stipendiumokat elfogadták, de a külföldi rektorok csodálkozására is, magyar egyletbe be nem iratkoztak volna. És egyházilag itthon nem törődve a mellettük levő erdélyi magyar nyelvü ev. testvéreik szomoru helyzetével s politikailag, figyelmen kivül hagyva Bismark szent óhajtásait, hogy a Duna mellett egy erős, független Magyarország legyen, *az oláhoknak adták el magukat*. Ezt különben már a háboru előtt kezeim közt levő egy magyarellenes könyvükből („Siebenbürger Land und Leute") következtettem, melyet annak idején belügyminiszterünk ki is tiltott országunk területéről. A nyugatmagyarországi szavazásra nézve csak arra a szomoru tényre utalok, hogy ott, ahol az állam jóvoltából a hivek századok óta megtarthatták nyelvüket, tannyelvszabadságukat s aligalig tudtak az állam nyelvén beszélni, majdnem mind hűtlenek lettek s az őket oly sokáig ápoló és dajkáló édes anyától, az anyaországtól elfordultak és Ausztriához, Németországhoz szavaztak. És én azt hiszem, ez még sok más nem magyarajku gyülekezetben ugy történt volna, ha megszavaztatták volna. Igy voltunk a felvidéki tótok jórészével is. (Hazafiságot látszottak mutatni a vendek, szepesiek, délbaranyai németajkuak.)

Meg vagyok azonban győződve arról, hogy ezek az erdélyi, nyugatmagyarországi, felvidéki Judáslelkek (hiszen némelyik már püspökséget, s főispánságot is nyert) keserüen meg fogják bánni hűtlenségüket s általunk még csak egy fenyitő pálcikát sem emelve fel, maguk vágják bele fejüket a sziklába s mint az áruló Judás Iskariotes — ki nem tudván megnyugodni, hogy ártatlant hurcolt keresztfara — saját maguk akasszák fel magukat. Csonkán mi sem tudunk megélni s a hűtlen árulók is erkölcsileg s gazdaságilag megsemmisülnek.

Én sem s velem együtt, azt hiszem, tisztelt Szerkesztő Ur többen az evangélikusok közül, nem az Árpádokkal jöttünk be e természetes határok övezte, gyönyörü, gazdag Kanaánba, hanem pl. Németországból jöttek be ősapáink, Vasba, Sopronmegyébe, Tolnába, de azt hiszem, vétettünk volna Jézus tanitása, az evangéliom, Isten ellen, ha Magyarország ellen szavaztunk volna, mely apáinknak szives, meleg otthont adott. Tudom, hogy egy felekezetnek s vezetőinek sem oly nehéz a helyzete e hazában, mint az evangélikusoknak, kik a magyar mellett, még tekintélyes számban német, vend, tót nyelvüek, tudom, hogy sok evangélikus lelkész, tanitó a magyarositásért, az öntudatos magyar nemzeti szellem felkeltéséért emberfeletti munkát végez, melyet a magyar állam megfizetni soha nem képes (mert hiszen Debrecenben nem nehéz magyarnak lenni!), azt is tudom, hogy a mai vezetők sem mindenütt okai hiveik hűtlen eltévelyedésé-

nek, mert elődök bünét, jóhiszemüségét nehéz egyszerre jóvátenni, de egyszer már mégis szemébe kell nézni evvel a nemzetiségi kérdéssel, a hibát meg kell keresni, az orvosságot, ha keserü is, végtére már rá kell rakni a sebre, mert a magyar, ki az egész világon barát, rokon nélkül, egyedül áll, elpusztul. Igen szép a trianoni kisebbségi nyelvtörvény, ideális dolog a keresztény kommunizmus közösség, „a fegyvert nem akarok látni!", a hármas cimer, az „indivisibiliter et inseparabiliter", csak ne mirajtunk, ezen a szegény kis Magyarországon kezdjék, mert megfojtanak vele bennünket. Mi idealizmusunkból kifolyólag eleget kivánunk tenni a közösséget, testvériséget előmozditó kisebbségi törvénynek, de mások, szomszédaink, az „erősek, hatalmasok, sógoraink, belső jó barátaink" kijátszanak bennünket és romlásunkat készitik elő. Pedig kár volna, *ha e nemes, lovagias*, sok bel- és külviszály dacára, a *kultura magas fokán álló* magyar nemzet elpusztulna!

Tegyük meg azért elsősorban mi hazafiui kötelességünket! Teremtsünk minden módon és minden okosan megválasztott eszközzel oly állapotot, legalább egyelőre e Csonka, de független Magyarországban (hiszen van nálunknál kisebb ország is, melynek népe boldog s egy a hazaszeretetben), hogy *ne találkozzon egy evangélikus vallásu magyar honpolgár se, ki szivvel-lélekkel ne vallaná magát magyarnak*, ki vallásosságával s munkásságával magyar érdekeket ne támogatna s ha szavazásra kerülne a dolog a világ *bármelyik* országával szemben, ne Magyarországra szavazna.

A hazafiui magyar öntudatra nevelés, tudom, ráfér a magyar anyanyelvüekre is, mert magyar sovinizmus tekintetében nincs lagymatagabb nemzete a világnak, mint a magyar, akit pedig nagy sovinisztának kiáltanak ki. Hisz közismert tény, hogy ha kilenc magyar s egy idegenajku ül egy asztalnál, akkor a társalgásnál mind a kilenc magyar udvariasságból mind annak az idegen ajkunak nyelvét tőri. A magyar szülő kiveszi a magyar elemi iskola harmadik osztályából gyermekét s megszakitván annak tanitását, odaadja német helyre cserébe. A magyar megtanul mások kedvéért nyelveket, de egyiket sem tudja alaposan, legkevésbbé a magáét. Megenged országában mindenféle tannyelvü iskolákat, a pap- s tanitóképzőbe válogatás nélkül felvesznek mindenkit s ezáltal a magyarra nézve *megbizhatatlan elemek kerülnek az egyházak s iskolák élére.*

A magyar olyan soviniszta, hogy ismeri a külföldet, idegen remekirókat, külországok történetét, de a magáét nem, vagy csak hiányosan. Ujabb magyar irredenta nemzeti mozgalmak hatása alatt azonban elismerem, némi javulás állott be e téren.

És ha magyar öntudatra nevelés a magyar anyanyelvüekre is ráfér, méginkább azokra, akik még *nem magyar anyanyelvüek.*

A magyarosodásnak, a magyar nemzeti érzésnek egyik fontos eszköze *a magyar nyelv.* Én, akárhogy is vélekedjenek má-

sok, a magyarositást, magyar érzést, a magyar nyelv nélkül elképzelni alig tudom. Bár az érzelemnek nem mindig kifejezője a nyelv, de *természetszerüleg* érthető, ki amilyen nyelven szeret leginkább irni, beszélni és társalogni (érdekes, hogy Ausztriában a stat. összeállitásnál *nem az anyanyelvet,* hanem a *társalgás* nyelvét kérdik), ki milyen nyelven tanulta ki ifju korában az iskolákat, olyan érzelmü is és szavazatát is arra az országra adja, melynek nyelvét szereti beszélni. Magyar paedagógusaink tudják és meg vannak győződve aziránt, hogy ha valamely országra, ugy a világon legtöbbet szenvedett, kifosztott és megcsonkitott, elárult és elárvult Magyarországra áll az, hogy: *„Nyelvében él a nemzet!"* Tudom, hogy ennek ellenében sokan mondják és sajnos, felsőbb helyről is hangoztatják (lehet, hogy ismét csak loyalitásból, a magyarul nem beszélőknek hizelkedésből), hogy hiszen nem fontos az, ki milyen nyelven beszél, a fő, hogy hogyan érez. Hát hiszen jó, jó, de ezt a sok csalódás után, *a mi nemzetiségeinkre nem irom alá.* Itt olyan tünetek észlelhetők, hogy tényleg a szivnek teljéből szól a száj, s aki ahogy beszél, ugy is érez. Én ugy vagyok meggyőződve, hogy a szépen csengő magyar nyelvre a világhirü Petőfi, Kossuth, Széchenyi, Madách, továbbá a magyar gályarabok, a magyar bibliaforditok nyelvére megtanitás kelti fel igazán az őszinte, megingathatatlan magyar érzést.

Egy ősi családi levéltárból kiböngészve egy Németországból Magyarországba költözött nagyapa, magyar forditásban a következő tartalmu levelet intézte Sopron melletti községben lakó unokáihoz: „Édes gyermekeim! Minket a Gondviselés ideszólitott szép Magyarországba, e gazdag Kanaánba, melynek uralkodó, vendégszerető népe a magyar, a Balkán felől berohanó barbár népekkel megküzdve — bár véres áldozatok árán — de ugy a maga, mint a szomszéd Ausztria és Németország nyugalmát, kulturáját is megvédte. Sok ellenség megtiporta; barátja nincs sehol, ellensége haszonleső irigy szomszédjai tengernyi. Mi itt házat, földet vettünk, magyar föld kenyeréből táplálkozunk, tehát *hatából,* de meg *erkölcsi kötelességből is* legyetek egygyek a magyarral, menjetek magyar tannyelvü iskolába, tanuljatok az első, a legfőbb, az alapfokon mindent magyarul és ha majd magyarul éreztek és legszivesebben magyarul beszéltek s véretekké válik Petőfi, Arany, Madách nyelve, akkor aztán ám angolul, vagy németül is megtanulhattok." Ez őszinte, a keresztény erkölcscsel is egyező jó tanács volt, mert amint az Isten nem fél sziveket, ugy a magyar haza sem fél hazafiakat kiván, hanem *teljes, tiszta egészet.* Fönti nagyapa unokái, kik magyar neveltetésük folytán teljesen belekapcsolódtak a magyar nemzetbe, bizony rossz néven vennék, ha valaki őket svábeknak, hénceknek, sachsenoknak mondaná, nem mintha szégyenlenék eredetüket, de azért, mert *még e név látszatával sem akarják a magyar nép egységet a külországok előtt megbontani.*

Hazafias tanitóink tudják azt is, hogy a pánszláv és pángermán agitátorok az anyanyelvük elnyomása sérelme *ürügye* alatt, *éppen ott tántoritották és tantoritják el békés polgárainkat a magyar állam iránti hűségtől, ahol a mi jóhiszemüségünk folytán századok óta a magyar törvények loyalitását, az anyanyelvnek mint tannyelvnek szabadon használatát élvezték,* ahol a magyar nyelvet *kevésbbé,* avagy egyáltalán *nem* beszélik (pl. erdélyi szászok, tótok, Nyugatmagyarország Ausztriához szavazott része, baranyai szerbek stb.)

Nyelvi tekintetben is a mi egységes és öntudatos volt hős szövetségesünktől, a németektől tanulhatunk. 1917. évben „Elsass Lothringen deutsch oder französisch?" cim alatt Zürichben kiadott német röpiratukban Elsass Lothringennek Németországhoz tartozandóságát *nyelvi alapon,* az ottani németül beszélők nagyobb százalékának feltüntetésével okolja meg festői képekben. Ismeretes az a hazafias költeményük is, amelyben a lelkes német költő azt kérdi: „Was ist des deutschen Vaterland? Ist's Preussenland? Ist's Schwabenland, Baierland? ... Nein! Nein! *So weit die deutsche Sprache klingt.*" Vagyis, ahol a német nyelvet beszélik, ott mindenütt Németország van. És ha azt kérdezzük, hol van Magyarország, ha keressük Tolnában, ha keressük Baranyában, akkor azt a sok idegen nyelv s az ezeket tápláló idegen irányu (a magyar fővárosban is megjelenik egy, különösen a trianoni nemzetiségi kisebbségi iskolai törvényt — de csak Magyarországra nézve — makacsul hirdető) lapok és a tanitóknak rengeteg gondot okozó, — *mert hisz nem tudják, melyik nyelvet pártoló hatóságnak engedjenek,* — különböző tannyelvü iskolák közt fel nem találhatjuk. Mig a magyar kormány elég naivul és jóhiszemüleg még ebben a megcsonkitott országban is a *kisebbségeknek* a népiskolában anyanyelvüknek tannyelvül szabadon bevezetését engedélyezi, addig az *elrablott területeken* a *többségben* levő *szinmagyarok* iskoláját egyre-másra bezárják és vonják meg tőlük az államsegélyt.

Két év mulva lesz 400-ik évfordulója a mohácsi vésznek, amikor országunk magyarságának nagyrésze elvérzett és a kihalt egykor virágzó falvakba királyaink jóvoltából, a visszavonuló törökök által elűzött horvátok, szerbek, később németek (kik Németországban elszaporodva, ott már megélni nem tudtak) telepedtek le s kaptak magyar földet, kenyeret, államsegélyt. Vajjon ezek mivel fogják kimutatni hálájukat a magyar nemzet iránt? A mohácsi r. kath. sokacok, németek és magyarok emeletes magyar tannyelvü népiskolájuk mellé egy impozánsnak igérkező magyar fogadalmi templom felépitését tervezik. Vajjon magyarhoni ev. egyházaink, melynek körébe sok-sok nemzetművelési anyag tartozik számos, eddig jobbára még idegen ajku gyülekezettel és népiskolával, mily maradandó magyar nemzeti kulturtényezővel, emlékkel szándékozik a nagy nap évfordulóját megörökiteni. *Nem* óhajtandó volna-e, ha *hálából,* erkölcsi

kötelességből a nemzet egysége kidomboritása érdekében *önként, szivbeli szabad elhatározásból*, összes ev. gyülekezeteink, községeink kimondanák, hogy immár a teljes magyar tanitási nyelvnek a népiskolában, mely 8 osztályuvá fejlesztetnék, *előkészitése* és megvalósitása végett, *minden népiskola mellé* akár a gyülekezet, akár a község, vagy állam segitségével *magyar ovoda felállittassék*, melynek vezetésére elsőrendü, megbizható magyar óvónők, esetleg B. listáju magyar tanitók és tanitónők állittassanak megfelelő *jó fizetéssel?* Egész nap a háztól távollevő, földmiveléssel foglalkozó népünket tekintve, kik gyermekeikre aligalig vigyázhatnak, *az ovoda nélkülözhetetlenebb falun*, mint városban. A népiskolából kikerült növendékek pedig az ifjusági olvasó, testnevelési, ének és gazdasági egyletekben fejleszthetnék tovább kellő felügyelet és irányitás mellett a világhirü *Petőfi, Arany* és *Madách* nyelvét. Az anyagiak előteremtése végett itt kellene igénybe venni a *nagy uradalmak, birtokosok hazafias áldozatkészségét s a földbirtokreformot.*

Megjegyzem, hogy a mi szorgalmas, derék, évszázadok óta itt lakó német s egyéb származásu hiveink a magyar tannyelvü tanitásnak soha ellenségei nem voltak. (Pl. a kötcsei, régebben német nyelvü ev. gyülekezet, 1896-tól, a milleniumtól, ugy az iskolában, mint templomban, a teljes magyar nyelvet vezette be.) Ha itt-ott a tót, a szerb, a német nyelvét követelte tannyelvül — (érdekes, hogy ezt más országban, pl. Amerikában eszeágában sincs követelni, mintha érezné, hogy Amerika nagyságának, kulturájának, dollárja vásárló erejének egyik oka, az amerikai népiskolák tannyelvi egységében is rejlik s örömmel sajátitják el az angol nyelvet s készséggel, szivvel-lélekkel olvad bele az amerika-angol nemzetbe. Ha én történetileg jogos, más országba költöznék s ott állampolgárságot nyernék, egyenesen az állam nyelvén tanitó iskolába járatnám gyermekeimet, hogy egy testté és vérré váljanak a nemzettel, nehogy kifelé gravitálásuk folytán még gondolatban is megbontsák az egységet s uj bel- és külháborunak vessék meg az alapját), — *annak nem a nép, hanem a vezetők*, a pap, a tanitó, jegyző, avagy más *lelketlen agitátorok* az okai. A mi ugynevezett sváb vagy egyéb nemzetiségü (én ugyan részemről egy történetileg kialakult ország határán belül semmiféle külön nemzetiségeket el nem ismerek, mert pl. aki magyar állampolgártól Magyarországon született, avagy a magyar honpolgári esküt letette, az vagy magyar, vagy hazaáruló; a német nyelven beszélő baranyai németnyelvü magyarok nem is szeretik, ha őket sváboknak csufolják, hisz ők Schwábenlandot nem is látták); — népünk örül annak, ha magyarul tud, ha magyarul beszélhet velünk, s gyermekei magyarul irnak, számolnak s a felső tudományos pályára is eljutnak. Tudok egy német nyelvü ev. egyházat, melynek felekezeti népiskolájában, vagy két évtizeddel ezelőtt, egy *magyarul alig tudó tanitó* működött, minek eredménye az volt, hogy az evang. hivek, kiket szinte a mohá-

csi vész óta az állam nyelvére, a magyarra megtanitani nem tudtak, gyermekeiket a magyar tannyelvü helyi róm. kath. iskolába járatták. S mikor az evang. iskola élére képzett magyar tanitó került, magyar tannyelvvel, ez által a községben a felekezeti iskolák közt magát első helyre felküzdő ev. iskolába még a helyi gör. kel. szerb tanulók is iratkoztak be, mert saját iskolájukban a szerb tannyelv miatt magyarul képtelenek voltak megtanulni. Ha pedig valaki itt az elemiben nem tanul meg magyarul — ha csak külön magyar nyelvü tanfolyamokba, vagy felsőbb iskolába nem jár, — soha meg nem tanul s ezáltal mindig bizonyos *bizalmatlansággal* viseltetik minden iránt, ami magyar.

Sopront és környékét nem a magyar állam loyalitásából német tannyelvü népiskolából kikerültek, hanem a tiszta magyar tannyelvü, alsó és felső iskolákból kikerült intelligencia mentette meg. Ha a róm. kath. és prot. felekezetek nem féltékenykedtek volna (s ha a Habsburgok is jobban beláttak volna a jövőbe), hanem egymással összefogva, felekezeten felül álló, a magyar érdekeket önzetlenül szivén viselő, kormány kezdeményezésére, *50 évvel ezelőtt az összes népiskolákat, jól fizetett igaz magyar tanitókkal az élükön, államositották volna* (ugy mint pl. jelenleg a saját javukra Jugoszláviában, Csehországban és Romániában teszik), akkor most nem volna reánk nézve Trianon.

Tudom, az iskolák államositásának, az egyes felekezetek, vallási féltékenykedésből, ellene vannak. (Az iskola az egyház veteményes kertje.) De hát birjuk mi azt fejleszteni? Hisz koldusok vagyunk, még egy modern térképet, vagy physikai eszközt sem tudunk autonóm közgyülésünkön megszavaztatni, nemhogy a tanitók nyugdiját, tanerők jó fizetését biztosithatnánk! Az általános államositás, dehogy ártana a vallásosságnak! Felszabadulna a kántori javadalom, énekügy, hitokttás sokkal intenzivebb volna. Hisz a városi iskolák jobbára mind államiak s miután a hitoktatás is már jórészt rendezve van, a vallásos nevelésre kár nem háramlik, nemzeti szempontból, magyarositás tekintetében pedig óriási előnye van.

Ne vegye rossz néven tisztelt Szerkesztő Ur és kedves olvasó, hogy e levél keretében a magyarositással ily hosszan foglalkoztam. Hisz szintiszta magyar vidéken működők nem tudhatják, mi fáj nekünk, kik a magyar jövő miatt remegő szivvel aggódunk s látva itt-ott a szomoru tüneteket, majdnem kétségbeesünk. Hiszen sokunknak fogalma sem volt, hogy éppen a magyar nyelv nemtőrődömsége, népiskolai törvényeink tulengedékenysége miatt, Magyarország a háboru előtt s azután is mily rettenetesen alá volt aknázva *önnön fiaitól*. Örülnék, ha illetékesebb körök is foglalkoznának e fontos kérdéssel.

Befejezésül a nyelvre nézve, *Széchenyi* szavait idézem: *Mig nyelvünk él és virul, mindaddig nemzeti létünk, ha csorbul is, azért bilincsek közé sülyedni tán még sem fog; holott kivételes helyzetünkhöz képest, nyelvünk hervadása, enyészete okvetetlen nemzeti állásunk végóráját vonná maga után.*"

Maradtam a Szerkesztő Urnak kész hive:

Predikátor.

VI. Törvények és rendeletek.

1. *Vagyonváltság buza ára* december hóra 450.000 kor.

2. 99.500/1924. VKM. Beiratási dij 1924/25. tanévtől minden egyes rendes és magántanuló elemi iskolás után 50 aranyfillér, mely a beiratáskor esedékes papirkoronákban a befizetés hónapjára megállapitott kulcs szerint fizetendő. Az 1908 : 46. t.-c. 5. §. 2. p. alapján folyósitott *tandij kárpótlásért* (részletes rendelet figyelembevételével Belügyi Közlöny 1924 48-ik száma szerint) ha nov. 30-ig nem folyamodott s a fenntartó szegénysége miatt, folyamodni akar, a késedelem igazolásával, *1925/26. tanévre is folyamodhat.*

3. 140.000/1924. sz. Népjóléti min. *A magyar gyermek védelem* ujjászervezését a miniszter ur, a szülői szeretetben és a családi összetartáson alapuló ősi erkölcsi elvek érvényesitésével kivánja keresztül vinni. Azért az állami gyermekmenhelyek kötelékébe tartozó gyermeket első sorban saját szüleihez, vérszerinti rokonokhoz, avagy nevelőszülőkhöz kell elhelyezni. Tartásdijak: a 2 éven aluli csecsemőknél a természetben nyujtott járandóságokon felül 2, hetedik év betöltéséig 4, 7—12 évig 3, 12 évet betöltöttek után havi 2 aranykorona. Az intézetben elhelyezett gyermekek tartásdija 10 aranykorona, a testi vagy szellemi fogyatkozásban szenvedőké pedig, a rendes tartásdij másfélszerese. Mivel az állami gyermekmenhelyek sem tudnak minden gyermeket elhelyezni, felkéretnek megbizható és vallásos érzületü jó magyar családok, hogy az állami menhelyből tartásdij, ruházat ellenében, esetleg ezek nélkül, vállaljanak tartásra gyermekeket.

4. 103.000/1924. sz. Földmiv. min. r/a 93.000/924. X. B—2. sz. a. kiadott *földreformnovella végrehajtására* nézve utasitja a *kir. gazdasági felügyelőket*, hogy azon legyenek, hogy a földnélkülök müvelésre alkalmas és az illető közegekhez *minél közelebb* fekvő földekhez jussanak. Nem szabad előfordulni oly esetnek, hogy sorban előbb megváltható birtok kimarad, a megváltási eljárásból. Legelőterületeket ki kell kasználni. Megváltási ideiglenes végrehajtási, mérnöki, birói költségeket (kat.

holdanként 35 kgr. házhelyrendezéskor, házhelyenként 25 kgr., csak házhelykiosztáskor 35 kgr., birói költségre kat. holdanként hadiözvegyek, rokkantaknál 7.5, másoknál 10 kgr. buza értéke) ellenőrizzék s a földhözjuttatottak *Országos Központi Hitelszövetkezetbe* (Budapest, V., Nádor-u. 22. sz.) tömörülését elősegitsék. Uj községi szövetkezetek *hitel, gazdasági, ipari gépek, vetőmag* stb. végett O. K. Hitelszövetkezethez irjanak. Praktikus házépitési terveket, a gazdasági felügyelőség utján, a miniszter gratis ad.

5. 95.000/924/IX. sz. VKM. *„a nem állami tanszemélyzet orsz. nyugdijintézetét"* szabályozó 7001/924. sz. M. E. sz. korményrendelet végrehajtása tárgyában. A nyugdijjárulék cimén esedékes teljes összeg a fenntartó terhére iratik elő. A fenntartó azonban átháritható alkalmazottaira a terhére előirt járulék $^3/_{13}$ részét, azonban a késedelmes, befizetésből származó terhekből (pótdij, kezelési, végrehajtási költség), alkalmazottaira semmit sem háritható át. Az ev. tanszemélyzetnél, a fenntartó és az alkalmazott között, az áthárítás kérdésében felmerülő vitás esetekben, az egyházi főhatóság, végérvényesen határoz. (Lásd részletesen Hiv. Közlöny legutóbbi számát, mely minden iskolának megküldetett.)

VII. Irodalom és művészet.

Evangélikus magyar egyházi énekirodalom.

Énekjubileumunk, reánk, magyar evangélikusokra nézve nagyon *szegényesen* ütött ki. Egyházi hatóságaink bő tájékoztatót bocsátottak ki az első német ev. énekeskönyv keletkezésére, Luther énekeire vonatkozólag, melyeket ugyis nagyrészt ismertünk. Ismerjük Gerhardt, Spitta, Hiller, Zinsendorf, Schmolk, Neander, Knapp stb. életrajzát és azon tanulságos és megható események történetét, amelyeknek hatása alatt az énekek megiródtak, de nem ismerjük, *magyar énekeskönyveink, magyar evangélikus énekszerzőink életét és énekköltészetét.* Pedig érdekes volna tudni, hogy pl. a Dunántuli uj énekeskönyvben levő gyönyörüszép magyar énekek (Gondviselő édesatyám, Szivem keserüségét, Győzhetetlen én köszálom) ugy a régiek, mint az ujabbak is mily körülmények között iródtak, kik irták a szöveget, kik a dallamot. Sőt messzebbre is visszamenve, nem volna érdektelen az első keresztény magyarok énekvilágába is bepillantani. A Lelkipásztor hasábjait, — ha pártolásukat meg nem vonják — az evangélikus magyar énekirodalom részére is szivesen megnyitom s felkérem énekügyünk alapos ismerőit és szakembereit, akik különösen gazdag forrásul szolgáló könyv-

tárak közelében vannak, hogy magyar énekeink irodalmát, történetét itt ismertetni kegyeskedjenek.

Lapunk egyik barátjától, a minap oly értelmü levelet kaptam, hogy a „Térj magadhoz drága Sion" kezdetü ének, nem is volt a magyar gályarabok éneke. Egyébként sorait egész terjedelmével ide iktatom:

„Térj magadhoz drága Sion" kezdetü énekünkhöz.

Ugy tudtuk, hogy ez a magyar gályarabok éneke. Ugy tanitottak bennünket. Még a középiskolában is. Sőt a theol. akadémián is ugy tudtuk: eredeti magyar. Vessünk véget ennek a tévedésnek. Az igazság az, hogy kitünő forditás. S valószinüleg csak a késő utókor tette meg gályarabok énekének. Költője: Pauli Joakim előbb házitanitó, utóbb ostrani lelkész (Bitterfeld mellet.) Élete 1636 és 1708 közé esik. Felnőtt tehát a 30 éves háboru második felében és az azt követő borzalmas évtizedekben. Ha ehhez hozzávesszük, hogy Gerhadt Pálnak jó barátja volt, akkor megértjük az egész éneket. Hogy az ének mikor keletkezett, mikor forditották magyar nyelvre, mily gyorsan terjedt el, bizonyára bajos lenne megállapitani. 1636-ban szül. Pauli. 1676-ban pedig a gályarabok már szabadok!

Hogy a gályarabok énekeként ismerjük, bizonyára a második, ötödik és hetedik versének köszönhető. Pedig vajmi kevés magyar vonatkozás lehet. Ezek, mint az eredeti szövegből világos, egyszerü reminiscentiak a 46 zsoltárból és evangeliomi egyházunk akkor általános helyzetéből. A melódia sem lehet „Régi magyar dallam" (Kapi: Korálkönyv). Ha összehasonlitjuk a: „Zion klagt mit Angst und Schmerzen" dallamával, kitünik, hogy a mienk „Régi *magyarositott* dallam". Amilyen jó a magyaros szöveg átültetése, olyan a dallam átformálása is. A mondottak ellenőrzése céljából ideiktatom a szóban forgó éneket egész terjedelmében az eredeti nyelven :

Zion, gieb dich nur zufrieden,
Gott ist noch bei dir darin;
du bist nicht von ihm geschieden,
er hat einen Vatersinn.
Wenn er straft, so liebt er auch,
das ist sein beliebter Brauch.
Zion, lerne dies bedenken,
warum willst du dich so kränken?

Berg und Felsen mögen weichen,
ob sie noch so feste stehen:
ja, die ganze Welt desgleichen
möchte gar auch untergehn.
Dennoch hat es keine Not
in dem Leben und im Tod.
Zion, du kannst doch nicht wanken
aus des Gottesbundes Schranken.

Treiben dich die Meereswellen
in der wilden tiefen See,
wollen sie dich gar zerschellen,
musst du rufen Ach und Weh;
schweigt dein Heiland still dazu,
gleich als schlief er sanft in Ruh':
Zion, lass dich nicht bewegen,
diese Flut wird bald sich legen.

Müssen schon allhier die Tränen
oft dein Trank und Speise sein,
mischt das Seufzen und das Stöhnen
sich in deine Lieder ein,
muss dein Purpur sein das Blut
und der Mangel Hab und Gut:
Zion, lass dir doch nicht grauen,
du kannst deinem Gott vertrauen.

Droht man dir mit Schmach und Banden,
mit dem Tod und Herzeleid,
dennoch wirst du nicht zu schanden,
denk nur an die Ewigkeit:
sei nur fröhlich, wohlgemut,
denn der Herr ist's, der es tut.

Zion, Gott wird dich schon stärken,
auf den Herren musst du merken.
Freue dich, es kommt das Ende
und der Abend schon herbei:
gib dich nur in Gottes Hände,
der dich nun will machen frei.
Für die Trübsal, Spott und Hohn
gibt er dir die Freudenkron.
Zion, du wirst wieder lachen,
drum so lass die Welt nur machen.

Halleluja! Deine Wonne,
liebes Zion, wird nun gross;
Christus, deine Gnadensonne,
nimmt dich auf in deinen Schoss;
gibt dir einen Freudengruss
und den rechten Friedenskuss.
Zion, wo ist nun dein Klagen?
Jetzt kannst du von Freuden sagen.

Oh ihr Engel, Himmelserben,
freuet euch mit Zion hier,
Denn die jetzt hat wollen sterben,
soll nun leben für und für
und sich freuen ohne Zahl
in dem schönen Himmelssaal.
Zion, wer will dich nun scheiden
von dem Lamm und ew'gen Freuden?

—

VIII. Kérdések és feleletek.

1. *Kérdés.* Községünkben ev. hitfelekezeti iskola van két tanitóval. A közig. bizottság, illetvea kir. tanfelügyelőség utján iskolafenntartó egyházközségünk közvetlenül felszólittatott, hogy e két tanitó után nyugdijalapra havonkint 26 aranykoronát, tehát kb. évi 12 mm. buza értéket fizessen be. Tanitónknak kb. szintén ennyire rugó rendes évi terményfizetését is alig akarja és tudja a hitközség megfizetni, nemhogy ugyanannyit még nyugdijra is adjon. Köteles-e ezt az iskolafenntartó egyházközség megfizetni?

Felelet. A hitfelekezeti iskolák az illető felekezet fennhatósága alá tartoznak s igy fönti tárgyban bevárandó a püspök, illetve tanügyi esperes intézkedése. Nézetünk szerint, mivel az 1868:38. t.-c. 11. §. szerint *a hitfelekezetek elemi iskola fenntartására nem kötelezhetők,* hanem ennek felállitására nekik csak *joguk van,* az eddigi *szerződésen felüli terheket,* ha az iskolafenntartó egyházközség önként (autonómia) magára nem vállalja, bajos volna végrehajtani. Kötelezettség, illetve a tehertöbblet a politikai községet, vagy az államot terhelné, mely iskola fenntartására, fejlesztésére köteles. Legjobb volna tehát, ha a *politikai község viselné a nyugdijterheket* minden felekezeti tanitó (hát a lelkészekét ki viseli és ki viselné?) nyugdijilletékére nézve, vagy pedig az *állam* vesse ki ezt is *általános*

közadóba. Ez ellen nem panaszkodna senkisem. Egyébként a radikális rendeletet, amely végre-valahára rendezni kívánja a nemzet hű napszámosainak nyugdíját, a tanítói kar csak örömmel és hálával fogadhatja.

IX. Szerkesztői üzenet.

A Lelkipásztor olvasóinak. Felhivom becses figyelmüket e lap elején közölt **Kárpáti Sándor** ny. soproni tanitóképz. int. igazgató vegyeskarra letett „Ujévi énekére". (Az általa szintén beküldött karácsonyi szép liturgiát, háromszoros magyar Responsoriummal, sajnos, ez ujévi számban már nem közölhettem. Majd jövőre, ha Isten éltet bennünket s lapunkat). Felhivom továbbá a figyelmet **Gyurátz Ferenc** ny. ev. püspökünk óévesti és ujévi beszédére, melyet közvetlen egymásután közlök. Az ő mély vallásossága, ihlete és hangja kellene nekünk, e szép beszédek elmondására. Tán nem követek el indiszkréciót, ha megemlitem azt, hogy midőn Pápáról — hol püspökünk mellett ehker. káplán voltam — M.-ba német gyülekezetbe kerültem s itt engem, mint akkor alig németül tudót, egyhangulag megválasztottak, németnyelvü hiveim nagy lelkesedéssel beszéltek az 5—6 évvel ezelőtti püspöklátogatásról, mondván, hogy azt a hatalmas intő beszédet „Halte was du hast...", mit az evangélikus magyar püspök (t. i. Gyurátz) elmondott, nem tudják elfelejteni. Szeretett agg főpásztorunk, sok fiatalt megszégyenitve, az ev. irodalom terén ma is fáradhatatlan szorgalommal müködik s minden komoly egyházi ügy iránt érdeklődik. A Lelkipásztor részére beküldött két beszédét s buzditó, üdvözlő sorait levélben köszöntem meg.

Előfizetést beküldött dec. 14-ig: Ev. lelkészi hiv.: Körmend, Tolnanémedi, Battyánd, Vönöczk, Czegléd, Ostffyasszonyfa, Nyiregyháza (Geduly püspök), Bakonyszentlászló, Tárnokréti, Mencshely, Bönyrétalap, Szentetornya, Ecsény, Vadosfa, Nagybörzsöny, Abauiszántó, Csorvás, Felpécz, Hánta, Kispécz, Tokaj, Hernádvécse, Magyarszombathely, Szentantalfa, Czinkota, Nagygerésd, Csákvár, Kecskemét, Felsőnána, Nemeskér, Nagyveleg, Keszőhidegkut, Levél, Uraiujfalu, Oroszlány, Gyón, Zalagalsa, Czelldömölk, Rábcakapi, Szák. **Ev. levita tanitók:** Schöpf Ernő Kéty, Lenhardt János Zalaszentgrót, Petter Viktor Nagygyimót, Z. Záborszky Kálmán Tamási, Szakály Dezső Akali, Hegedüs Pál Zsidó Pest-m.; továbbá Vietorisz László hitoktató-lelkész Diósgyőr-vasgyár, Sztrókay Dániel segédlelkész Uraiujfalu, Jánossy Lajos theologus Sopron, Ev. theol. ifjusági kör Sopron.

Wikkert Lajos missiói lelkész Mezőtur, **Szij Gyula** Vérteskéthely, **Gösy Ferenc** Kemenesmihályfa levita tanitók, **Jeszenszky Gyula** lelkész Csömör megrendelő részére a lapot csekklappal elküldöttem.

N. K. Gecse, N. K. Diósgyör, H. Endre Rábafüzes, csekklapot a 2-ik számmal küldök.

Tudomásul. Az első számot elküldettem Csonkamagyarország 216 ev. lelkészének és a levita tanitók közül egyenlőre csak 56-nak. „Nem fogadom el" felirással — lehet, hogy drágálta, lehet, hogy mas okból — visszaküldte 15 lelkész és 5 tanitó, ami elenyésző csekélynek mondható. Legyen szabad reménylenem, hogy azok, akik a lapot költségemre eddig nem küldötték vissza, az előfizetők sorába lépnek (mert nélkülük a lap fennmaradása kétséges) és az előfizetést beküldik. E **második számot,** mindegyikhez **csekklapot mellékelve** (ha tévedésből valakinél kimaradt, tessék velem egy levlapon tudatni), tehát azoknak is megküldöm, kik az első számot vissza nem küldve **a lap előfizetői kivánnak lenni**. Méltóztassanak tehát tetszésük szerint— lehetőleg ¼ v. ½ évre de mindig **pontosan és előre,** mert ettől függ a lap idejében megjelenése — **az előfizetési dijat befizetni.** Ne tessék elhinni, hogy mi evangélikusok, még Csonkamagyarországot tekintve is, ne tudnánk a magunk lábán járni s valamennyiünk által elismert és szükségesnek tartott ily ev egyházi, gyakorlati magyar szaklapnak fennmaradását biztositani. **Csak egy kis jóakarat** kell hozzá! Áldozatkészségről nem is szólok, mert amidőn érték helyett értéket igyekszünk adni, az nem áldozat. S a szaklap iróinak egy-egy értékes beszéde, tanulságos cikke, felemelő verse magyar zeneszerzőink eredeti kottás egyházi éneke — amint egyik olvasónk megjegyezte — ha külön kellene is megvenni, akkor is megérné a 25.000 koronát. A lap előfizetesét csak akkor lehetne leszállitani, ha a lap terjedelmét, papirminőségét, kiállitását is redukálnánk, avagy minden lelkészi hivatal s a

Cipő

szükségletét szerezze be

TURUL CIPŐGYÁR R. T.

fióküzletében PÉCS, KIRÁLY-UTCA 15. SZ.

Turul cipő most is a legjobb és legolcsóbb!

levita tanitók legalább egyharmada pontosan előfizetne. Nagyrészt tehát Önöktől függ, hogy a lap **milyen** s **minő ára** legyen. És ha a lap megerősödne, kötelességemnek tartanám állandó munkatársaim honorálását is. Addig is azonban azt szeretném, hogy az előfizetés mellett mindegyik lelkész és levita tanitó belekapcsolódna a „Lelkipásztor" munkájába. **Az egyes rovatokat figyelembe véve** — kinek-kinek talentuma szerint — **kérem tehát, sziveskedjenek immár ez épitő és lelket nemesitő munkába beállni s dolgozataikat mielőbb beküldeni.** A Mindenható adjon ehhez mindnyájunknak erőt, kedvet és kitartást. Ilyen értelemben kivánok a tisztelt előfizetőknek s kedves munkatársaimnak:

Boldog uj esztendőt!

(Kéziratok tintával és csak a lap egyik oldalára irandók!)

Aki a lapra elő nem fizet, kérem azt o k v e t l e n visszaküldeni!

Hamerli József

vasnagykereskedő

Pécs, Király-utca 9. szám alatt.

Telefonszám 3. és 888.

Cement, betonvas, vasgerendák.

Konyhafelszerelések.

Épület vasalás. :: Kertészeti cikkek. :: ***Mezőgazdasági gépek,*** *gépolaj, gépzsir, S K F golyós csapágyak.*

Tejgazdasági felszerelések, gépek.

RIEGER OTTÓ

ORGONAGYÁR

BUDAPEST,

X., SZIGLIGETI-U. 29. SZ.
(Rákosfalva). Tel. J. 93—45.

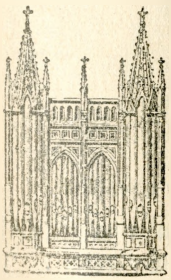

UJ ORGONÁKAT, valamint homlokzat-sipok szállitását és orgonajavitásokat mérsékelt árban, szakszerü és müvészi kivitelben elvállalunk.

Futász János

órás- és ékszerész

Pécs, Irgalmas-u. 2.

Karika gyürük

nagy választékban, divatos mintákban. Arany, ezüst ékszerek, valamint arany, ezüst nikkel és és acél zsebórák. Fali és ébresztőórákban nagy raktár Régi ékszertárgyakat, avagy törtaranyat és ezüstöt becserélek, vagy **magas aron** beváltok.

Zsoldos tanintézet!

az ország legrégibb középiskolai előkészitő intézete. A legjobb sikerrel készit elő magánvizsgákra, **érettségire.**

Összefogialó tankönyv

a középiskola négy alsó osztályának teljes tananyaga két kötetben.

Algebra és geometria

a középiskola teljes tananyaga olymódon feldolgozva, hogy tanár nélkül is megtanulható.

Megrendelhetők: Budapest, VII. Dohány-utca 84. szám.

Telefon József 124—47.

Államgépgyári

gőzcséplőkészletek, „Astra" gőzcséplőkészletek, szalmakazalozók, Lóherefejtők stb, stb.

és az összes mezőgazdasági munkálatokhoz szükséges *legjobb gyártmányu* mezőgazdasági gépek és eszközök u. m.

ekék, vetőgépek, boronák, fükaszálók, aratógépek, répa és szecskavágók, darálók, morzsolók, rosták stb.

állandóan raktáron vannak

Ajánlatokkal és felvilágositásokkal készséggel szolgál

A Magyar Kir. Államvasutak Gépgyárának Vezérügynöksége Budapest.

MAGYARBOLYBAN MEGRENDELHETŐK E LAP SZERKESZTŐJÉNEK MŰVEI:

1. *VALLÁSTAN. Elemi és alsóbbfoku iskolák I-VI. o. tanulói részére, különösen szórványbeliek részére. Összes hat osztály részere vallási tan-anyag egy könyvben. Ára 30.000 K*
2. *Ugyanez RELIGIONSLEHRE cim alatt német forditásban. Ára 10 000 K. Káté, bibliatörténet, magyar egyhaztörténet is bennfoglaltatik. Mindkettő egyet. gyülés által jóváhagyva.*
3. *95 TÉTEL, JUBILEUMI EMLÉKLAP magyar és német nyelven. Ara 15.000 K.*
4. *KARÁCSONYESTI GYERMEK-ISTENTISZTELET ÉNEKKEL, VERSEKKEL, 22 gyermek részére. Ára 5000 K. 22 példány egyszerre megrendelve 50.000 K.*
5. *KIS ÉNEKESKÖNYV = KLEINES LIEDERBUCH. A „Kinderhárfa" mintájára egyik hasában magyar, a másik oldalon német nyelven, vallásos és hazafias énekek gyüjtemenye. Ára 20.000 K.*
6. *PROT. PAPOK ÉS HITOKTATÓK ZSEBNAPTÁRA, 11-ik évfolyam után Trianon miatt szünetel.*

Angster József és Fia
orgona és harmóniumgyár Rt.
PÉCS.

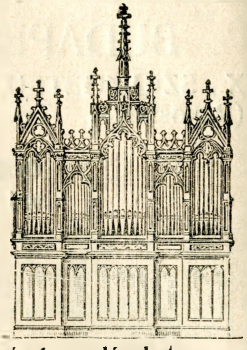

Készit uj orgonákat és harmoniumokat a legtökéletesebb rendszerben. Elvállalja orgonák átépitését légnyomatu csőrendszerrel, teljes javitásokat, tisztitásokat és hangolásokat.

Uj homlokzatsipolat a legrövidebb idő alatt készit.

HA SZÉPENSZÓLÓ

HARANGOT

AKAR RENDELNI, FORDULJON AZ

ECCLÉSIA HARANGMÜVEKHEZ

Budapest IV. Irányi-u. 27. szám.

Telefon: József 152—15, József 148—24, József 148—25.

Tiszta fémből, hangvilla szerinti pontossággal, messzehaló és sokáig búgó karangokat bármely súlyban és hangnemben **6 hét alatt szállit.** — Rendelések felvételére kérjen **dijtalan** szakértői kiszállást